

Pyramidy v Gize. Foto: Ricardo Liberato

RABÍNSKÉ SLOVO והיא שעמדה לאבותינו ולנו – A to je ujištění, které se osvědčilo jak našim otcům, tak nám **2**

ROZHOVOR Jiří Blažek: Věřím, že modlitba má co říct i současnému člověku **4**

TÉMA Jan Fingerland: Trump chce přestávku. Nebo konec **7**

TÉMA Návrat ke kořenům: Limmud Praha přináší nový formát židovského vzdělávání **8**

KULTURA Tonus peregrinus, hudební poklad z Druhého chrámu **10**

TÉMA Soutěž Stroj času: místa paměti vyzývá k filmovému zpracování zapomenuté historie **11**

KULTURA Navrácení paměti: Dva příběhy textilií, které znovu nacházejí svůj domov **15**

POHÁDKA Žrout Macesožrout **13**

CESTOVÁNÍ Izraelité v Egyptě – Židovské památky v zemi písku a pyramid **16**

MIŠ-MAŠ / מיש-מש **18**

KULTURA Kulturní program duben 2026 **20**

KOMIKS OyKay: Afikoman **23**

RECEPT Charoset / חרוסת **24**

Milé čtenářky, milí čtenáři,

osmé číslo letošního Maskilu jsme jako každý rok touto dobou věnovali svátku Pesach. Rabín Daniel Mayer ve svém zamyšlení vysvětluje několik názvů, kterými se tento svátek připomínající vysvobození z otroctví označuje. A také se podrobněji věnuje některým komentářům k Vehi še-amda, klíčové pasáži pesachové hagady, která začíná veršem: „A to je ujištění, které se osvědčilo jak našim otcům, tak nám.“

Michaela Augustinová představuje tonus peregrinus, hudební poklad z Druhého chrámu. Ten se dnes používá převážně v křesťanské liturgické hudbě, při průzkumu synagogální hudby se však ukázalo, že má hlubší kořeny v liturgii židovské.

Ačkoliv naši předci odcházeli z Egypta s úlevou, že jej mohou opustit, my se do něj dnes můžeme znovu vrátet – alespoň jako návštěvníci. Spolu s Jasmin Carmel jsme se v cestovatelské rubrice zaměřily na novodobé dějiny tamních židovských komunit i na památky, které dodnes připomínají jejich přítomnost napříč staletími.

Martin Aaron Hořínek, který na našich stránkách vystupuje spíše v roli autora komiksů, se nechal inspirovat nadcházejícím svátkem a napsal pro Maskil pohádku Žrout Macesožrout, která je doplněna ilustracemi Josefny Puy Klimentové.

Rozhovor Michala Speváka s Jiřím Blažkem se netýká jen nového siduru Še'erit Josef pro všední dny a Roš chodeš, ale otevírá širší téma jeho vzniku i smyslu modlitby v dnešním světě.

Dále si můžete přečíst o novém formátu oblíbeného Limmudu, o dvou příběžích návratu souborů historických textilií do země, z kterých byly po druhé světové válce odvezeny, o soutěži Centra židovské kultury ŠTETL a zamyšlení Jana Fingerlanda o americkém prezidentovi a aktuální situaci v Íránu.

Hezké počtení a Chag Pesach sameach,

RADKA LÍM LABENDZ

šéfredaktorka Maskilu

– והיא שעמדה לאבותינו ולנו – A to je ujištění, které se osvědčilo jak našim otcům, tak nám

Ve středu 1. dubna večer zahajujeme slavnostní bohoslužbou a poté první sederovou večeří osmidenní svátek Pesach. Druhou sederovou večeří pořádáme ve čtvrtek 2. dubna večer. Osmým dnem ve čtvrtek 9. dubna večer svátek Pesach končí.

Svátek má několik specifických názvů:

Chag ha-pesach (חג הפסח) – Svátek překročení. Tento název je spojen s poslední, desátou egyptskou ránou – trestem, kdy Hospodin zabíjel v Egyptě všechny prvorozené. Hospodin překročil, prošel mimo domů synů Izraele, na nichž bylo znamení krve obětovaného beránka nebo kůzlete. Tam Bůh prvorozené nezabíjel.

Chag ha-macot (חג המצות) – Svátek macesů, nekvašených chlebů. O Pesachu je zakázáno jíst a pít vše, co je kvašené – kynuté z obilnin.

Chag ha-cherut (חג חרות) – Svátek svobody. Tohoto dne, 15. nisanu, jsme vyšli z otroctví na svobodu. Vyšli jsme z Egypta, z domu otroctví.

Chag ha-aviv (חג האביב) – Svátek jara. V biblických dobách se měsíc nisan nazýval aviv – jarní měsíc, měsíc jara.

Již dva a půl roku, počínaje 7. říjnem 2023 (od Simchat Tora 5784), od největšího masakru Židů po holocaustu, který spáchali palestinskí teroristé Hamásu a Islámského džihádu z Gazy, jsme ve válce proti těmto silám temnoty a zla.

Kromě toho uplynul více než měsíc od šabatu zachor 28. února, kdy jsme četli maftírovi pasáž z knihy Devarim 25,17–19 o tom, že nesmíme zapomenout na to, co učinil náš odvčký nepřítel Amálek našemu lidu, který právě vyšel z egyptského otroctví. Tehdy jsme spolu se Spojenými státy zahájili vojenskou operaci proti teroristickému režimu íránských ajatolláhů. Ideový potomek perského Hamana, onoho starověkého Hitlera, který plánoval vyvraždit všechny Židy Perské říše, nejvyšší duchovní vůdce Íránu

ajatolláh Alí Hameneí byl více než dvacet let tím, kdo nevynechal jedinou příležitost, aby veřejně nehrozil, že Izrael bude vymazán z mapy světa. Bylo jasné, že teokratický režim islámské republiky se snažil a snaží získat jadernou zbraň jako zbraň Soudného dne a nerozpakoval by se ji použít k zničení Izraele a jeho obyvatel.

V pesachové hagadě čteme krátkou pasáž:

והיא שעמדה לאבותינו ולנו שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו. אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

A TO JE ujištění – והיא –, které se osvědčilo jak našim otcům, tak nám. Poněvadž ne jenom jeden povstal proti nám, aby nás zničil, ale povstávají proti nám v každém pokolení, aby nás zničili, a Svatý, buď požehnán, nás zachraňuje z jejich rukou.

Obecně se והיא vysvětluje pomocí gematrie: 6 = ו neboli šest oddílů Mišny, 5 = ה neboli pět knih Mojžišových, 10 = י neboli deset Božích přikázání, 1 = א neboli jeden Bůh.

Z tohoto vysvětlení vidíme sílu židovské tradice, která nás chrání před úplnou duchovní a kulturní asimilací, která je stejně nebezpečná jako fyzické zničení židovského národa, jehož hrozbě jsme byli za posledních dva tisíce let mnohokrát v různých částech Země vystaveni. Studium zapsané ústní tradice – Mišny, věrnost Tóře a plnění micvot v ní obsažených, dodržování Desatera Božích přikázání a víra v jednoho jediného Boha, v Hospodina – to vše z nás činí Hospodinův „vyvolený národ“ – עם נבחר – a „národ zvláštního Hospodinova vlastnictví“ – עם נבחר.

Nyní se podívejme na různé komentáře vysvětlující slova והיא שעמדה לאבותינו ולנו

Podle výkladu rabína Davida ha-Nagida, Maimonidova vnuka (1222–1300) se tato slova vztahují již k Jákobovi a k Lábanovi, který mu ztěžoval život. Nejdříve jej obelstil při svatbě, když mu místo slíbené milované Rachel podsunul starší Leu, pak mu měnil mzdu, kterou mu slíbil za starost o jeho stáda, nakonec se ho pokusil zabít. Když neuspěl, tak se jej snažil okrást o majetek, o stáda a o děti. Jistě by Lában Jákoba zabil, kdyby ho Bůh nestřežil a kdyby předtím neuzavřel smlouvu „mezi kusy“ – בין הבתרים

s naším praotcem Abrahamem (Gn 15,6–19). Hospodin mu pak řekl: „... a nauř se do své rodné země“ (Gn 31,13). „Já jsem Bůh tvého otce, Bůh Abrahamův, Bůh Izákův“ (Ex 3,6).

Následující výklad slov *והיא שעמדה ולנו לאבותינו ולנו* je z pera rabína Ovadii Josefa (1920–2013): „V knize *Šibolej ha-Leket*, kterou napsal v Itálii ve 13. století rabín *Cidkijahu ben Abraham Ha-Rofe*, se uvádí, že „ono ujištění“ je to, které sliboval Bůh našemu praotci Abrahamovi, když mu při uzavírání „smlouvy mezi kusy“ zjevil budoucnost, která čeká jeho potomky, to jest „zotročení a vyhnanství“ – גלויות, tak toto ujištění stálo při nás v Egyptě, v Babylónii a Médii za panování Řeků a ono ujištění stálo při nás i v době vlády Říma (Edom). Jak stojí psáno (Gn 15,12): *ויהיהשמה ויהיהחשכה לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גלויות – גדלה נפלת עליו*. *Když se slunce chýlilo k západu, padly na Abrama mráčky. A hle, padl na něho přístrach a veliká temnota.*“

Midraš Berešit raba 84:20 uvádí: *הנה אימה – „a hle přístrach“*, to je Babylónie, *חשכה – „temnota“*, to je Médie, *גדלה – „veliká“*, to je Řecko, *והיא שעמדה ולנו לאבותינו ולנו* – „no učí, že Hospodin ukázal Abrahamovi všechna budoucí vyhnanství. Jak mu ukázal budoucí zotročení, tak mu také ukázal osvobození, což dosvědčuje 14. verš: *והיא שעמדה ולנו לאבותינו ולנו* – „Potom odejdou s velkým jménem.““

Dále rabín Ovadia Josef uvádí slova kabalisty rabího Jicchaka Lurii Aškenazyho (1534–1572), který vysvětloval slova *והיא שעמדה ולנו לאבותינו ולנו* o Boží přítomnosti, Boží imanenci, která stála při našich otcích a při nás, aby nás ochránila, jak se uvádí v talmudickém traktátu (Megila 29a): „Rabí Šimon ben Jochaj říkal: „Pojďte a vízte, jak Hospodin miloval Izrael, že na každém místě, kam *Izrael* odešel do vyhnanství, Boží imanence byla *tam* s ním. Dokonce když v budoucnu bude Izrael vykoupen, Boží imanence bude s ním, neboť stojí psáno: *והיא שעמדה ולנו לאבותינו ולנו* – „a vrátil se, což znamená, že se Hospodin vrátil spolu s nimi (*se syny Izraele*) z vyhnanství.““

– *אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו* – „*Ale povstávají proti nám v každém pokolení, aby nás zničili.*“ Výklad žáků chasidů Aškenazu (13.–14. stol.) uvádí, že po faraonovi následoval Amálek, králové Síchon a Og, v době Soudců kenaánští králové, potom Haman a Achašvéroš a další a další. Všichni se nás snažili zahubit.

– *והיא שעמדה לאבותינו ולנו* – „*A to je ujištění, které se osvědčilo jak našim otcům, tak nám.*“

Nyní se zaměříme na duchovní rovinu této pasáže. Jejím základním smyslem je, že náš život je zázrak. Sama existence židovského národa protičečí všem přírodním zákonům. Tato pasáž hagady je velmi důležitá, proto ji pronášíme slavnostním nápěvem. Při její recitaci pozdvihujeme druhý pohár s vínem, který představuje duchovní rozměr východu z Egypta, neboť v každém pokolení se snaží naši nepřátelé dosáhnout svého cíle –

duchovního zničení Židů, po němž by velice rychle následovala jejich fyzická záhuba. Právě proto, když pozdvihujeme druhý pohár vína, osvědčujeme tak v každé generaci naše odhodlání dále pokračovat v duchovním východu z Egypta neboli v duchovním odkazu našich předků.

Když recitujeme tuto pasáž a při tom pozdvihujeme druhý pohár s vínem, můžeme to vysvětlit i takto: Chléb, o Pesachu maces, a také voda symbolizují zjevný smysl Tóry. Víno symbolizuje skrytý mystický smysl, který se nachází v Tóře. Z racionálního hlediska můžeme pochopit, že těžké podmínky otroctví, jimž byli synové Izraele vystaveni v Egyptě, naopak přispěly k zvýšení duchovní úrovně lidu a později, v měsíci sivanu, k přijetí Tóry pod horou Sinaj. Duchovní úroveň národa synů Izraele, kteří vyšli z Egypta, byla tak vysoká, že prostá otrokyně viděla na břehu Rudého moře šechinu – Boží přítomnost v celé její slávě, to, co ani prorok Ezechiel a jiní proroci neviděli (Midraš Mechilta, paraša Bešalach).

Co však nelze racionálně vysvětlit, je tak dlouhá existence židovského národa, když doslova v každém pokolení se naši nepřátelé tak či onak snažili zničit náš národ. Existenci a přežití našeho národa, který byl nespočetněkrát ničen fyzicky i duchovně, vyháněn a olupován, lze vysvětlit pouze mysticky. Proto při recitaci slov *והיא שעמדה לאבותינו ולנו* zakrýváme macesy, symbolizující zjevný smysl Tóry, a pozdvihujeme pohár s vínem, který symbolizuje mystický význam Tóry.

Všem čtenářům a příznivcům Maskilu přeji פסח כשר ושמח!

RABÍN DANIEL MAYER

PROGRAM BEJT SIMCHA

Jaro 2026

KABALAT ŠABAT

Šabatové bohoslužby – každý pátek od 18.00
Židovská obec v Praze (3. patro), Maiselova 250, Praha 1
Prezenčně i online

Rodinné bohoslužby

vždy poslední pátek v měsíci
Zkrácená bohoslužba, program a občerstvení pro děti zajištěny.
Židovská obec v Praze (klub Gešer, přízemí), Maiselova 250, Praha 1

Registrace není nutná.

V případě zájmu si lze objednat šabatovou večeři v restauraci Šalom. Cena menu: 225 Kč
Rezervace: kehila@bejtsimcha.cz

PESACH

Pesachový seder 1. 4. v 19.00
Fair Food Club, U Nemocnice 4, Praha 2
Kapacita prostoru je omezená.
Registrace a více informací:
kehila@bejtsimcha.cz

Bejt Simcha

Maiselova 18, 110 00 Praha 1
telefon: 603 393 558
e-mail: kehila@bejtsimcha.cz
web: www.bejtsimcha.cz

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) Elektronicky

Maskil je k dispozici online na: www.maskil.cz nebo www.maskil.online

b) Tištěná verze

Tištěné vydání poskytujeme za úhradu poštovního a balného.
Pokud máte zájem, pošlete prosím svoji žádost na e-mail: kehila@bejtsimcha.cz nebo redakce@maskil.cz

Výše poštovního a balného činí v rámci ČR minimálně 300 Kč ročně.
Tuto částku laskavě uhradte na účet:
86–8959560207/0100 (Komerční banka)
Variabilní symbol: 03
Do popisu platby prosím uveďte své jméno.

Jiří Blažek: Věřím, že modlitba má co říct i současnému člověku

„Negarantuji, že s vlastnictvím siduru se člověk stane lepším nebo zbožnějším,“ říká s nadsázkou autor a editör několika modlitebních knih Jiří Blažek.

Nový sidur Še'erit Josef pro všední dny a pro Roš chodeš je významným příspěvkem k zachování a předávání židovské tradice. Jeho autorem, překladatelem, tvůrcem transkripce i grafického zpracování je Jiří Blažek, který na této publikaci pracoval jako výhradní tvůrce. V rozhovoru přibližuje nejen proces jejího vzniku, ale i význam modlitby v současném životě.

Proč jsi se rozhodl vydat všednodenní sidur Še'erit Josef? A jak souvisí s předchozím sidurem Sulam Ja'akov, který vydala Bejt Simcha v roce 2023??

Sidury *Sulam Ja'akov* i *Še'erit Josef* textově vycházejí z mé autorské řady, která začala titulem *Adir ba-marom* a prozatím končí *Sidurem ha-šalem*. Oba jsou navíc doplněny o přepis hebrejštiny. *Sulam Ja'akov* byl koncipován jako sváteční sidur, určený především pro komunity, které se setkávají hlavně o šabat a svátcích, zatímco všednodenní modlitba v jejich životě nehraje výraznou roli.

Po jeho vydání se však začaly objevovat dotazy na všednodenní verzi. Zároveň jsem viděl, že *Sulam Ja'akov* nepoužívají jen starší generace, ale i teenageři. Když se pak při

komunitních akcích konaly bohoslužby ve všední den, chyběl jim odpovídající sidur, který by mohli používat.

Setkal jsi se s kritikou, že ve svátečním siduru Sulam Ja'akov chybí všednodenní mincha?

Ano, takové výtky jsem zaznamenal. Když si vzpomenu na knížku *Erev Šabat*, kterou pražský rabinát vydal zhruba před pětadvaceti lety, obsahovala i všednodenní minchu. Vycházelo se tehdy z předpokladu, že se v pátek modlí mincha a ma'ariv bezprostředně po sobě. Jenže praxe je dnes v mnoha komunitách jiná – páteční mincha se často vůbec nemodlí. Třeba v Plzni jsem ji dělal jen výjimečně, když byl čas, bar micva nebo se sešel minjan.

Proč jsi zvolil název Še'erit Josef?

Knihla mohla vyjít díky daru Yosaifa Cohaina. Ten byl původně určen na vydání *Siduru ha-šalem*, ale nakonec z něj zbyla část, kterou jsem využil na přípravu další publikace. Právě z tohoto „zbytku“ vznikl *Še'erit Josef*.

Koncepce siduru

Dříve jsi nebyl příznivcem modlitebních knih s přepisy. Co tě přimělo změnit názor?

První impuls přišel od Jakuba Schwaba, který mě kdysi během Jom kipuru v Jeruzalémské synagoze upozornil na to, že mnoho lidí přijde na bohoslužby jen jednou za rok na Kol nidrej. A přestože by ji chtěli skutečně prožít a sledovat chazana, nemají k tomu vhodný text. Právě z této zkušenosti vznikl *Seder Kol nidrej* s přepisem.

Druhým momentem byla moje zkušenost z plzeňské obce. Na bohoslužby tam chodili lidé, kteří používali sidur Hegion Lev – nikoli proto, že by se hlásili k reformnímu směru, ale jednoduše proto, že obsahoval přepis, díky němuž byli schopni modlitbu sledovat. Zkrátka se ji teprve učili. Problém ovšem je, že Hegion Lev není plně kompatibilní se způsobem, jakým vedu bohoslužbu já.

V novém siduru je graficky znázorněn sled a struktura bohoslužby i modliteb, což je vstřícné k uživatelům.

Ano, říkám tomu liturgické „metro“. Lidem pomáhá řídit směr modlitby a určit, kudy a jak postupovat. Když jsem v Plzni vedl *šury* o práci se sidurem, mnozí účastníci tehdy poprvé zjistili, že jeho uspořádání není náhodné, ale že má jasnou strukturu a vnitřní logiku. Abych jim to mohl lépe přiblížit, začal jsem si kreslit diagramy, které ukazují, co tvoří skutečné jádro modlitby a které části byly do liturgie doplněny později.

Vyjasni se tedy, co může být proměnlivé a co je pevný základ, který je platný po celý rok?

Především se ukáže, co je skutečně podstatné. Často slyším, že lidé nemají čas na všednodenní modlitbu. To naprosto chápu – ranní *šacharit* může být pro méně zkušeného člověka poměrně dlouhá a v ranním spěchu se opravdu těžko stíhá. Ale existují i dostupnější cesty. Pokud člověk nestíhá *šacharit*, může zkusit odpolední *minchu* – to je taková krátká, sympatická modlitba. A na *ma'ariv* večer se vždy čas najde. *Šacharit* všedního dne si lze osvojit třeba v klidnějším čase, například v neděli. Jakmile si člověk strukturu modlitby osvojí a ví, co následuje, jde mu to přirozeněji a rychleji – a pak si často dokáže najít prostor i v běžném pracovním dni.

A nesvádí přepis k tomu, že se člověk modlitbu namemoruje? Když má sidur transkripci, tak ti oči těkají a máš snahu jít tou snadnější cestou.

Namemorování modlitby může být užitečné, ale je rozdíl v tom, jestli ho bereš jako prostředek, nebo jako cíl. Když člověk zápasí s každým písmenkem, tak z toho žádný

prožitek moc nemá, kromě toho, že mu to trvá dlouho. Ve chvíli, kdy si text modlitby osvojí, třeba i namemorováním, může se začít soustředit na význam slov. A po několika měsících či letech zjistí, že modlitbě v hebrejštině není rozumí, ale také v ní vidí ten hlubší smysl.

Napadá mě, že když je někdo zbožný do té míry, že se modlí třikrát denně, spíše sáhne po sidurech Zichron David Jisrael či Adir ba-marom nebo nový Sidur ha-šalem.

Jsou to samozřejmě kompletní sidury, do nichž jsem se snažil zahrnout co nejvíce. Zároveň jsou koncipované tak, aby se podle nich dalo modlit i bez minjanu, a to v průběhu celého roku včetně Vysokých svátků. Sváteční bohoslužba v synagoze má ovšem svá specifika a vyžaduje machzor, bez kterého se neobejde. Každý ale musí někde začít.

Takže nový sidur je vstřícný k těm, kteří začínají?

Přesně tak. Je dobré si uvědomit, že ne každý vyrůstal v nábožensky založené rodině, kde se tatínek každé ráno modlil a maminka chystala chalu na šábés. V našem prostředí je to spíše výjimka. Když jsme byli mladší, často jsme sami nevěděli, jak na to, modlili jsme se z toho, co bylo k dispozici, a byli jsme vděční za jakoukoli pomůcku – třeba právě za přepis, kterého se dalo chytit. Proto si myslím, že i kdyby měl být tento sidur pro někoho jen prvním krokem a pro jiného naopak plnohodnotným nástrojem, je to v pořádku. Důležité je začít.

Každý si tedy nastaví svoji laťku, ale podstatné je, aby se modlitba stala součástí života?

Ano a v tom je právě nesmírně důležitá všednodenní modlitba. Někteří lidé chodí do synagogy jen jednou týdně, pokud vůbec, a berou to spíše jako „instantní duchovní večeři“. V běžných komunitách je ale zvykem scházet se k všednodennímu minjanu nebo se modlit i individuálně doma. Modlitba tak není vyhrazená jenom na víkend, ona je s tebou stále celý týden.

Nemyslíš, že je to tím, že většina lidí nežije ve zbožných rodinách? V rodině je jeden praktikující, tatínek nebo maminka, kteří si občas zajdou do synagogy, zatímco zbytek snídá doma. To je obrovský nápor.

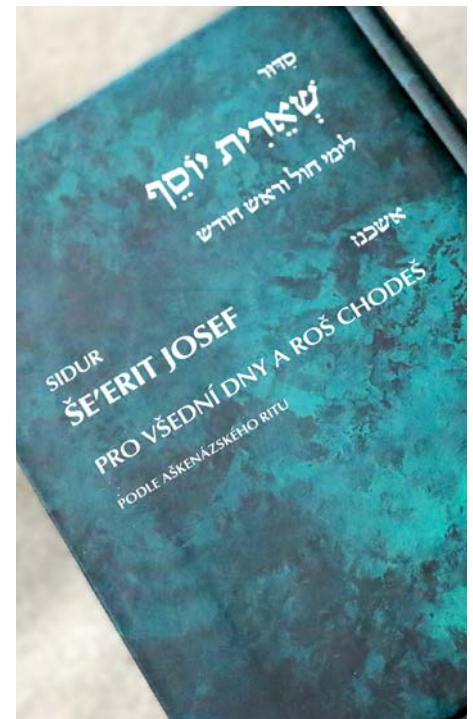
Chápu, že tady na to nejsme zvyklí. Člověk tomu musí přizpůsobit svůj život, je to stejné, jako když chceš mít košer domácnost nebo dodržovat šabat. Asi není úplně dobré skočit do všeho hned po hlavě. Rabín Mayer mi velice přesně napsal do předmluvy jom-kipurového machzoru: „Nesnaž se sám sebe rychle a překotně změnit, ale spíš trpělivě a pozvolna na sobě pracuj.“ Krok za krokem.

Navic žádný sidur ještě cadika neudělal.

Přesně tak. Stejně tak asi ani žádná jiná kniha či médium. Negarantuji, že s vlastnictvím siduru se člověk stane lepším nebo

zbožnějším. I když už se tu modlitebních knih prodalo hodně, nevidím stovky minjanů. Většina sidurů pravděpodobně leží doma v knihovně a praší se na ně. Ale věřím, že modlitba má co říct i současnému člověku. Není třeba aspirovat hned na cadika. Myslím, že stačí být dobrý člověk v tom, že se bude snažit být prospěšný tomuto světu.

Můj důraz na sidur vychází asi z toho, že moje cesta k židovství začala v synagoze, neboť jsem se domníval, že když je někdo Žid, měl by chodit do synagogy. A do kavárny, samozřejmě. Velmi mi vadilo, že nemám knihu, které bych rozuměl, ve které bych se orientoval, ve které bych bohoslužbu stíhal, takže mi nezbylo nic jiného než si vytvořit svoji. Slyšel jsem nespočet výmluv, proč něco nejde. Mám ale za to, že kdo nechce, hledá důvod; kdo chce, hledá způsob. Tento sidur nabízí právě ten způsob. Teď už se nikdo nemůže vymlouvat, že něco nemůže, protože něco nemá.

Sidur Še'erit Josef

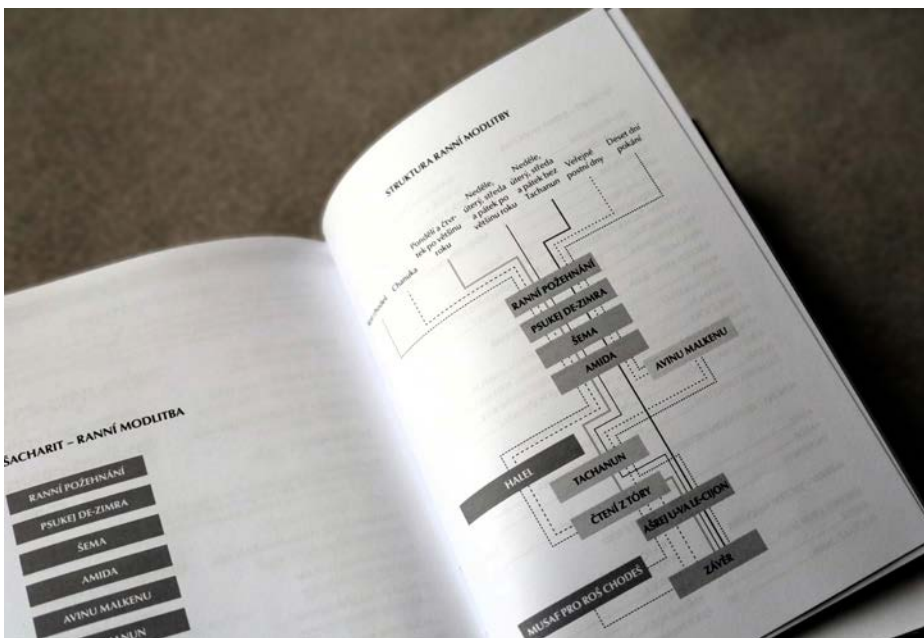
Sidur Še'erit Josef, nová modlitební kniha podle aškenázkého ritu, obsahuje modlitby pro všední dny, šabat i svátky přeložené tak, aby byly srozumitelné současnému čtenáři. Dostupnost je podpořena přepisem hebrejšského textu do latinky.

Mgr. Jiří Blažek, Th.D., absolvent judaistiky na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy, je autorem a editorem řady sidurů a liturgických publikací včetně *Seder Kol Nidrej*, dvoudílného machzoru Machzor Va-tomer Rut, Pesachové hagady, *Siduru Zichron David Jisrael*, *Siduru ha-šalem*, *Siduru Šiviti* a Šesti pořádků Mišny (*Zra'im*, *Mo'ed*).

- Distribuce a prodej: sidur.zichron.david.jisrael@gmail.com
- Cena: 650 Kč; při objednávce nad 10 výtisků je cena snížena na 600 Kč

Jiří Blažek je také autorem grafické podoby nového siduru.

Mezi tradicí a překladem

Všiml jsem si, že počestování hebrejských jmen v siduru kolísá. Některá jména jsou počestěná – například Izrael, Matitjáš, Saul nebo Egypt – jiná zůstávají blíže originálu, například Avraham, Jicchak či Ja'akov. A pak jsou případy, kdy překlad kolísá – například u názvu Sion/Cijon. Kde podle tvého názoru leží vhodná hranice a čím se pravidla počestování mají řídit? Například rabi Sidon nepočestuje nic.

Odpověď by vydala na několik stran. Kdysi jsem byl mnohem striktnější, ale teď se již řídím spíš osobním vkusem a zažitou uzancí. Dalo by se namítnout, proč používám Izrael, když by mohl být Jisrael nebo ještě lépe Jisroel, protože to moc evokuje Izrael jako stát. Ale já jsem sionista, řekl bych náboženský sionista, a vnímám konexi mezi Izraelem jako lidem a Izraelem jako státem pozitivně. A nemění to ani názor na politiku té či oné vlády Státu Izrael.

Jména jako Sára píšu dlouze, protože jsou pak pro skloňování vhodnější. U jmen jako Avraham, Jicchak nebo Rivka převažuje osobní vkus. V Sulam Ja'akov padl návrh, aby některá jména připomínala spíše zavedený biblický překlad – Abrahám, Izák –, a tehdy jsem ustoupil. Jinak se mi však forma Izák nelíbí, proto používám Jicchak.

Pokud se člověk rozhodne, že bude podle hebrejského originálu prepisovat striktně všechno, dostane se do různých problémů. Čeština zkrátka skloňuje a my se s tím musíme nějak poprat. U některých jmen to lze, u jiných to jde hůř. Pak nastupuje má překladatelská svévole.

Uživatel siduru může být překvapen tím, kde je zařazeno oblékání talitu a uzavování tefilin. V tomto siduru je mezi Birchot ha-šachar a Pesukej de-zimra, zatímco například v Adir ba-marom, který jsi také připravoval ty, je to ještě před Birchot ha-

-šachar. V českých synagogách se často postupuje druhým způsobem.

U našich prvních sidurů jsem postupoval podle textu siduru izraelského nebo amerického, které dodržují první praxi. Nicméně ve střední Evropě se talit a tefilin pokládají až před Psukej de-zimra.

U počítání omeru jsou kromě samotného požehnání ostatní texty bez překladu. Není to škoda? Zrovna v tomto případě by možná stálo za to lidi více motivovat, aby omer zařadili do své praxe.

Důvod je čistě technický. Kdyby se počítání omeru mělo sázet jako standardní text, vydalo by to na mnoho stránek. Navíc by se omezila přehlednost, aby se vešel i přepis. Dále na počítání omeru nepotřebuješ spěchat. Když už alef bet nějak umíš přečíst, tak ho zkrátka přeříkáš. Mimo jiné se lze podle textu učit číslovky.

Konec výmluv

Když dnes přijdu v zahraničí do synagogy, už se orientuji. Není to jako před třiceti lety, kdy to bylo úplně cizí. Jaká byla tvoje zkušenost?

Nový sidur by měl být kompatibilní. Se Sulam Ja'akov nebo Še'erit Josef se člověk neztratí, ani když navštíví synagogu v Rakousku, na Slovensku nebo v Německu. Kdysi jsem doprovázel kamarádku do synagogy Kol ha-nešama v Jeruzalémě, což byla velmi „new age“ záležitost. Byl jsem tam poprvé a zjevně naposled – spousta věcí mě tam iritovala, ale zajímavé bylo, že struktura liturgie zůstala i přes nejrůznější dílčí změny stále stejná. Nikdo si nedovolil zkrátit bohoslužbu tak, že by třeba vynechal Amidu.

Lidé většinou nemají o dané struktuře povědomí. Pomůže jim nový sidur?

Doufám že ano. Dodnes jsem moc rád, že mě osud v samých počátcích zavál na tradiční bohoslužby, které vedli lidé, kteří je znali. Bylo to důležité, protože s čím se setkáš jako prvním, to si osvojiš. Pomůckou, kterou je český sidur, jsme tehdy neměli. Když jsme to zvládli bez ní, není důvod, proč by to nemohl zvládnout někdo jiný s ní.

Nejde tedy o to, že by to nezvládli, ale aby to chtěli zvládnout?

Přesně tak. Konec výmluv!

Děkuji za rozhovor

PTAL SE A FOTOGRAFOVAL MICHAL SPEVÁK

Jan Fingerland: Trump chce přestávku. Nebo konec

Donald Trump a členové jeho kabinetu sledují průběh války s Íránem z resortu Mar-a-Lago v Palm Beach na Floridě.

Foto: Bly dům, Daniel Torok

Americký prezident Donald Trump nejdříve vyhlásil osmačtyřicetihodinové ultimátum Íránu na otevření Hormuzského průlivu. A pak náhle zase pětidenní lhůtu na jednání o dohodě, která by vedla k příměří.

Trumpova síla je v jeho nevypočitatelnosti, ale také lze namítnout, že jeho těkavost má své pozorovatelné zákonitosti. Například jeho hrozba, že začne bombardovat íránské elektrárny, pokud Teherán neumožní plavbu skrz Hormuz, nevypadala příliš realisticky.

Každý věděl, že jeho protivníci jsou ochotni riskovat další eskalaci. Nebylo proto tak překvapivé, když americký prezident těsně před vypršením lhůtu přišel s novým zvratem – nebude ještě bombardovat, protože s Íránci zahájil nadějná jednání.

Je příznačné, že ti zas podobné kontakty popřeli. Trump má důvod závažnost kontaktů zveličovat, tak jako mají Íránci motivaci je zas popírat nebo zlehčovat. Známé je zatím jen to, že vzkazy mezi Amerikou a Íránem se posílají přes důležité státy regionu: Pákistán, Turecko a Egypt. Tyto státy mají také zájem na zklidnění situace.

Ano, nebo ne

Pro variantu, že se konflikt začne ztišovat, hovoří několik faktorů. Trump nepotřebuje velkou, drahou a dlouhodobou válku, jeho voliči ji nechťejí. A on možná už nemá jasnou

představu, čeho chce dosáhnout, může to tedy být cokoliv, co bude dobře vypadat.

Také pro Írán by nějaká podoba dohody mohla být výhodná. Írán si už vyzkoušel, že je schopen dosáhnout se Západem dohod, které jsou mlhavé, špatně vymahatelné a dočasné – i ta Obamova o omezení obohacování uranu už by vypršela. Režim navíc vždy měl jasnou prioritu, a to své přežití.

Pro variantu dohody hovoří i jméno údajného reprezentanta Íránu Mohameda Kalíbafo, který je cosi jako konzervativní pragmatik, který reprezentuje momentálně nejmocnější sílu v zemi, Revoluční gardy. Navíc se projevuje dlouhodobě jako dost ctižádostivý politik a má možná zájem stát se spasitelem systému nebo prostě celé země před zkázou.

Jsou tu i argumenty pro skepsi. Na dohodu je málo času a požadavky obou stran jsou zatím dost vzdálené. Írán cítí, že Trumpovi se do další eskalace nechce, a je ochoten zatížit svou společností dalším pokračováním boje. Přesně to se stalo v 80. letech během války s Irákem. Zahájil ji Bagdád, ale protahoval ji Teherán.

Možná sází na to, že nenávisť společnosti přesměruje ze sebe na zahraniční protivníky, a získá příležitost dále utahovat šrouby represe.

Spojenci jsou nervózní

Smišené pocity mají Izrael a arabské země Zálivu. Benjamin Netanjahu se tváří, že o Trumpových plánech ví a že bude schopen postarat se o izraelské zájmy. Není to ale jisté. Trump navíc už víckrát udělal rychlou dohodu s protivníkem, která vypadala jako

předčasná, a bez ohledu na zájmy spojenců včetně Izraelců.

Pro Izraelce je zásadní, aby v Íránu nezůstalo 400 kilogramů obohaceného uranu, které stačí na 11 bomb, případně také aby Teherán nebyl schopen obnovit raketový program a aby přestal podporovat síly, jako je Hizballáh. Jinak bude muset bojovat dál. Trumpovi může postačit pouhé dočasné zdání, že vyřešil problém.

Podobně jako Izrael na tom jsou země Arabského poloostrova, jako je Saúdská Arábie nebo Emiráty. Do války se jim nechtělo, ale podle spekulací nyní dávají přednost tomu, aby byl jejich soused nadlouho pacifikován i za cenu pokračování války. Ani oni by samozřejmě nevívali vývoj, při kterém by Teherán v odvetě ničil jejich elektrárny nebo odsolovací zařízení.

Donald Trump teď možná hraje golf a přemýšlí, co udělá za dalších pět dní, až se ukáže, že k dohodě zatím situace nespěje. Možná to dokonce už ví. A možná pak stejně udělá něco úplně jiného. Pravda je, že momentálně každý den znamená na Blízkém východě totéž co dříve celý rok.

JAN FINGERLAND

Článek byl publikován 24. 3. na ČRo. Děkujeme za možnost jeho uveřejnění.

Návrat ke kořenům: Limmud Praha přináší nový formát židovského vzdělávání

Limmud vznikl v roce 1980 ve Velké Británii jako menší konference pro židovské pedagogy, ale postupně se rozrostl v mezinárodní hnutí komunitního vzdělávání. Dnes se podobné akce konají v mnoha zemích světa a ročně se jich účastní desetitisíce lidí. Od roku 2008 existuje Limmud také v České republice a jako jedna z největších komunitních akcí každoročně přispívá k rozvoji židovského života.

V roce 2026 vstupuje projekt Limmud v České republice do nové etapy. Dosavadní formát se proměňuje v Limmud Praha, který se nově uskutěční přímo v hlavním městě a vrací se více ke svým původním kořenům – k intenzivnímu židovskému vzdělávání a sdílenému studiu. Nový koncept vychází z inspirace

myšlenkou Lehrhausu, vzdělávací instituce založené filozofem Franzem Rosenzweigem v roce 1920. Stejně jako tehdejší Lehrhaus má i Limmud Praha vytvářet prostor pro dialog, studium textů, filozofie i kultury, a to pro široké spektrum účastníků bez ohledu na jejich náboženské zázemí nebo úroveň znalostí.

Nová podoba Limmudu Praha bude mít formu rozšířeného šabatonu – vzdělávacího víkendu, který nabídne přednášky, workshopy a diskuse s českými i mezinárodními lektory. Součástí programu bude pluralitní šabatón, jehož cílem je oživit pražské synagogy a nabídnout členům komunity různé možnosti zapojení podle jejich míry židovského prožívání. Přesun do Prahy má zároveň odstranit logistické překážky a umožnit účast širšímu okruhu lidí. Organizátoři chtějí vytvořit prostor, kde se mohou setkávat různé generace i názorové proudy a společně hledat nové cesty k židovské identitě, tradici a vzdělání.

Limmud Praha navazuje na dlouholeté zkušenosti s organizací Limmudu v České republice i na inspiraci z Limmudu v zahraničí, například ve Velké Británii, Izraeli nebo ve Skandinávii. Zároveň reaguje na rostoucí zájem o hlubší formy studia a komunitního setkávání. Limmud Praha si klade za cíl posílit židovskou gramotnost, podpořit mezigenerační dialog a zapojit nové členy

komunity do aktivního života židovské obce prostřednictvím otevřeného a kvalitního vzdělávacího programu.

Významnou součástí programu Limmud Praha 2026 budou zahraniční hosté – přední osobnosti současného židovského myšlení, vzdělávání a komunitního života. Mezi hlavními přednášejícími bude Gila Fine, která ve svých přednáškách propojuje rabínskou literaturu s filozofií, literární kritikou či s psychoanalýzou. Její kniha *Šílená žena na rabínově půdě o ženách v Talmudu* získala řadu mezinárodních ocenění včetně National Jewish Book Award a ceny rabína Jonathana Sackse a vyjde na podzim tohoto roku také v češtině. Další výraznou hostkou bude Sophie Goldblum, evropská edukátorka a zakladatelka vzdělávací platformy Ze Kollel, která dlouhodobě rozvíjí projekty židovského studia napříč Evropou a spolupracuje s institucemi, jako je Evropský institut židovských studií Paideia ve Stockholmu. Filozof Moshe Halbertal z Hebrejské univerzity v Jeruzalémě a Newyorské univerzity patří k předním světovým odborníkům na židovskou filozofii a dílo

Dina Porat je izraelská historička zaměřená na dějiny evropského židovstva, antisemitismus a holocaust. Působila na Telavivské univerzitě a v letech 2010–2021 byla hlavní historičkou instituce Jad vašem, kde dnes působí jako akademická poradkyně. Je autorkou oceňovaných publikací a držitelkou řady významných mezinárodních ocenění.

Gila Fine se věnuje příběhům Talmudu z perspektivy filozofie, literární kritiky, psychoanalýzy i popkultury. Je autorkou knihy *Šílená žena na rabínově půdě o ženách v Talmudu*, která na podzim tohoto roku vyjde také v češtině v nakladatelství P3K. Kniha získala řadu ocenění, například Jewish Book Award nebo prestižní cenu Rabína Sackse v roce 2024.

Filozof a odborník na židovské myšlení a právo

Moshe Halbertal působí jako profesor na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě, přednáší na NYU. Je členem Izraelské národní akademie věd a humanitních studií a Americké filozofické společnosti a spoluautorem Etického kodexu izraelské armády. Je autorem řady významných publikací a zastáncem pluralismu a demokracie, za svou činnost získal řadu ocenění.

Izraelský rabín **Jehuda Ješarim** působil v letech 2000–2004 jako zástupce vrchního rabína v Praze a jako člen rabínského soudu, edukátor a šaliach. Po návratu absolvoval magisterský program na univerzitě Bar Ilan se zaměřením na řešení konfliktů, řízení a vyjednávání. V současnosti je rabínem města Lapid a zakladatelem i výkonným ředitelem Centra pro řešení konfliktů ve městě Modi'in.

Maimonida. Historickou perspektivu přinese historička Dina Porat, bývalá hlavní historička památníku Jad vašem a poradkyně na moderní židovské dějiny a antisemitismus, která se mimo jiné podílela na formulování pracovní definice antisemitismu International Holocaust Remembrance Alliance (IHRI). Program doplní rabín Jehuda Ješarim, který v minulosti působil jako zástupce vrchního rabína v Praze a dlouhodobě se věnuje vzdělávání i řešení konfliktů, a rabín Shmuel Rosenberg, který působí v Praze dnes. Vedle přednášek nabídne Limmud Praha také prezentace místních komunitních projektů a rozmanitý program pro děti a mládež, který má oslovit nové generace účastníků a posílit živý charakter současné židovské komunity v České republice. Na organizaci Limmudu Praha se podílí Federace židovských obcí

v ČR, Centrum paměti a dialogu Bubny a Židovská obec Praha. Partnery akce jsou Lauderovy školy, Židovské muzeum v Praze, Ec chajim a Hotel Rott. Limmud Praha se koná za finanční podpory Židovské obce v Praze a Nadačního fondu obětí holocaustu.

Zdroj: Limmud Praha

Židovská edukátorka **Sophie Goldblum** více než deset let buduje a rozvíjí komunitu židovského vzdělávání po celé Evropě. V současnosti žije v Paříži. Je zakladatelkou a ředitelkou Ze Kollel, celoevropského programu bejt midraš, a působí jako programová koordinátorka v institutu Paideia – European Institute for Jewish Studies ve Stockholmu.

Limmud Praha

Inspirační přednášky, zajímaví hosté ze zahraničí, komunitní šabatón, program pro děti a mnohem víc.

Registrace

Partnery

Federace židovských obcí v ČR
Židovská obec v Praze
Centrum paměti a dialogu Bubny
Nadační fond obětí holocaustu
Lauderovy školy
Židovské muzeum v Praze
Ec chajim
Hotel ROTT

Tonus peregrinus, hudební poklad z Druhého chrámu

Tonus Peregrinus.

Mediatio unico constans accentu tri- Terminatio unico constans accentu
busque syllabis antecedentibus. unaque syllaba antecedente.

1. In éxi-tu Isra-el de Aegý-pto, * dómus Jácob de pópu-to bárbaro :

2. Fácta est Judaé-a sancti-ficá-ti-o é- jus : * Isra-el pot-é-stas é- jus.

Flexa : palpábunt : † Et ita deinceps.

Žalm 114 v Liber usualis

S pojmem tonus peregrinus se pravděpodobně většina čtenářů dosud nesetkala. Používá se převážně v křesťanské liturgické hudbě, kde znamená devátý žalмовý tonus. Při průzkumu synagogální hudby však vychází najevo, že se stejná rodina melodií objevuje v kantilaci a psalmodii židovských komunit v mnoha zemích.

Někteří výzkumníci přisuzují tonu peregrinu byzantský či starogalický původ. Vzhledem k výskytu podobné melodie v aškenázských i sefardských nápěvech řada badatelů začala razit teorii, že tonus peregrinus pochází z jednoho místa, odkud byl v průběhu času rozšířen. Protože se po staletí v diaspoře předával za vlivu rozmanité hudby okolní většinové kultury, jeho podoba se v různých společenstvích transformovala. Mezi zastánce tohoto názoru patří např. A. C. Idelsohn, E. Werner, S. Arom, S. Haïk-Vantoura, L. Dobszay nebo B. Szabolcsi. Starověkou lokalitou vzniku byl podle nich Druhý jeruzalémský chrám. Je-li teorie pravdivá, pak se jedná o nejstarší dochovanou žalmovou melodii.

Během pesachové bohoslužby byla v Chrámu zpívána jednohlasně na text Žalmu 114 „Když vyšel Izrael z Egypta“. Nezachovaly se žádné pokyny o instrumentálním doprovodu, a tak můžeme pouze hádat, které nástroje žalm v unisonu doprovázely.

Součástí souboru byl nejspíše bubínek tof, neboť obsahově podobné Písne moře z 15. kapitoly Exodu se též účastnil. Samotná melodie patrně byla tenkrát, stejně jako dnes, členěna do dvou částí, z nichž každá měla jinou recitantu. Dichotomická hudební struktura odpovídá paralelismům v hebrejských verších. Předpokládá se, že původní blízkovýchodní melodie byla mikrotonální a mnohem zdobnější než pozdější gregoriánský chorál. Prováděla se antifonálně nebo responsoriálně. Z pódia duchan se melodie Žalmu 114 přenesla do synagog a soukromých domů. Verš Mt 26,30 implicitně vypovídá, že tonus peregrinus v rámci Hallelu zpíval při cestě na Olivovou horu také Ježíš s učedníky. Další vývojový článek zůstává obestřen tajemstvím – nikdo neví, jak přesně se židovská melodie dostala do křesťanské bohoslužby. Snad přes křesťany pocházející ze Židů, k převzetí však mohlo dojít až v pozdějším vývoji. V každém případě byla melodie nadále vnímána jako pesachová; v křesťanství se tak stalo zvykem uvádět ji na Velikonoce.

Mnohá další staletí nejsou kvůli absenci pramenů zdokumentována, hudební tradice se předávala pouze ústně. Za první notový zápis tonu peregrinu v polyfonní skladbě vděčíme Scolice enchiriadis z Franské říše 9. století. Tonus peregrinus byl pro své dvě recitanty, v křesťanské hudbě neobvyklé, vybrán jako příklad několika druhů paralelního organa. Zároveň se jedná o první nalezený zápis polyfonní skladby vůbec. S počátky polyfonní hudby se pojí Paříž, jejíž další mimořádností je židovská čtvrť Marais, a tak jsem metropoli v říjnu 2025 navštívila.

V Marais proběhlo obohacující setkání s Hervé Rotenem, ředitelem l'Institut Euro-

péen de la Musique Juive. Židovský muzikolog si hned všiml, že se tonus peregrinus díky dvěma recitantům a motivu čtyř sestupných tónů nápadně podobá židovským nápěvům. Také stejný či podobný text mnoha z nich a uvádění na Pesach by hovořilo pro společný původ. Faktorem, který jednoznačné určení naopak komplikuje, jsou exogenní vrstvy – každá z geografických variant byla pozměňována hudbou okolní kultury, čímž se znejasnil původní tvar. Původ podle Rotena může přesvědčivě objasnit až srovnávací analýza nápěvů všech sefardských tradic při použití jednotné transkripce. Ta by měla bez nadbytečných detailů obsahovat základní rysy melodie, tedy především recitanty, závěrečné motivy obou půlveršů a nádechy. Roten tak poskytl zajímavý námět pro další výzkum.

V pařížských knihovnách jsem objevila zpracování melodie např. od C. Goudimela (1514–1572), E. du Caurroye (1549–1609) nebo J.-J. de Mondonvilla (1711–1772). Ze známějších skladeb se žalмовým tónem lze jmenovat Meine Seele erhebt den Herren od J. S. Bacha, Requiem d moll W. A. Mozarta, Evocation à la Chapelle Sixtine F. Liszta nebo Varhanní sonátu č. 4 a moll J. G. Rheinbergera. Padre Martini, Mozart i někteří jiní věřili v dávný židovský původ melodie.

Záhy po vzniku protestantské církve došlo k začlenění melodie do tzv. německého Magnificat. Také se stále častěji používala v neliturgických koncertních dílech, kde se stávala symbolem pradávneho, cizokrajného a mystického. Někdy též přímo odkazovala na židovský národ.

Tonus peregrinus svou výjimečností upoutal řadu skladatelů 20. a 21. století. Vedle křesťanů Berthiera, Schroedera, Titcomba, Vierneho zaujímá přední místo židovský autor Joshua Jacobson. Ve skladbě Psalm 114 staví do kontrastu hebrejštinu zpívanou sólistou a latinu přednášenou sborem v unisonu. Citovaná melodie pochází ze sefardského nápěvu zaznamenaného Idelsohnem a z gregoriánského chorálu z Liber usualis. Kompozice tak ztvárňuje myšlenku, že soudobé užití v synagogách a kostelech čerpá z hudebního pokladu Druhého chrámu.

MICHAELA AUGUSTINOVÁ

Soutěž Stroj času: místa paměti vyzývá k filmovému zpracování zapomenuté historie

Vyhlašování vítězů minulého ročníku literárně-výtvarné soutěže *Srdce je oheň* inspirované časopisy, které vznikaly v terezínském ghettu. Uprostřed fotografie, v červených šatech, stojí Barbora Dočkalová, kurátorka projektu a vedoucí Centra židovské kultury ŠTETL.

Židovská obec Brno ve spolupráci s Centrem židovské kultury ŠTETL vyhlásila celostátní soutěž Stroj času: místa paměti určenou dětem a mladým lidem ve věku 10–19 let. Soutěž je tradičně vyhlašována u příležitosti 27. ledna, Mezinárodního dne připomínání památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti.

„Tento den má mimořádný význam pro vzdělávání. Připomíná, že práce s pamětí, kritické myšlení a schopnost ptát se po příčinách i důsledcích historických událostí jsou klíčovými pro porozumění současnosti i pro prevenci nenávisti,“ řekla Barbora Dočkalová, kurátorka projektu a vedoucí Centra židovské kultury ŠTETL.

Soutěž vybízí účastníky z celé České republiky, aby se prostřednictvím krátkého filmu zamysleli nad zaniklými či zapomenutými místy paměti ve svém okolí. Příběhy domů, škol, hřbitovů, synagog, továren a dalších míst, která zmizela z mapy, ale zůstávají ve vzpomínkách a archivech, jsou všude kolem nás. Soutěž Stroj času: místa paměti nabízí mladým tvůrcům možnost tyto příběhy znovu otevřít a kreativně zpracovat.

Téma soutěže volně navazuje na hlavní dramaturgickou linii festivalu ŠTETL FEST

Téma letošního ročníku soutěže volně navazuje na hlavní dramaturgickou linii festivalu ŠTETL FEST 2026 – osud Velké synagogy, významné brněnské stavby zničené bezprostředně po nacistické okupaci v roce 1939.

2026, který připomene osud Velké synagogy, významné brněnské stavby zničené bezprostředně po nacistické okupaci v roce 1939 a dodnes důstojně nepřipomenuté. Soutěž se však nevztahuje pouze k této budově, ale k jakémukoli zaniklému či zapomenutému místu paměti v České republice.

„Jedná se o třetí ročník soutěžního formátu, který navazuje na úspěšné projekty Černý Petr z Terezína a Srdce je oheň a v minulých letech oslovil desítky škol z celé České republiky,“ dodala Dočkalová.

Předmětem soutěže je vytvoření krátkého filmu bez vymezení žánru. Zasláné dílo může být hrané, dokumentární, animované

či experimentální, nesmí však překročit pětiminutovou stopáž. K vytvoření filmu soutěžícím postačí běžný mobilní telefon nebo jednoduchá kamera. Důraz je kladen na nápad, příběh a na práci v týmu, nikoli na profesionální technické zázemí. Filmy mohou vznikat individuálně i ve skupině.

Uzávěrka pro odevzdání soutěžních filmů je 30. dubna. Vyhlášení výsledků se bude konat v srpnu v rámci festivalu ŠTETL FEST a bude spojeno s projekcí všech soutěžních snímků. Vybraní autoři budou pozváni k dalšímu zapojení do festivalového programu.

Zdroj: Centrum židovské kultury ŠTETL

Navrácení paměti: Dva příběhy textilií, které znovu nacházejí svůj domov

Šéfkurátorka Židovského muzea v Praze Michaela Sidenberg prohlíží sefardské textilie před jejich navrácením do Řecka.

Nedávno se odehrály hned dva mimořádné momenty v oblasti péče o židovské kulturní dědictví. Židovské muzeum v Praze ve spolupráci s Federací židovských obcí v České republice završilo dva významné restituční procesy, které spojuje nejen téma návratu historických textilií, ale především hlubší rovina obnovy přerušené kontinuity a paměti.

Zatímco v jednom případě se do Prahy po desítkách let vrátilo pět cenných synagogálních textilií z Frankfurtu nad Mohanem, v druhém se naopak z Prahy vydal zpět do Řecka unikátní soubor devětatřiceti sefardských textilií, uloupených během druhé světové války. Oba příběhy tak představují dvě strany téhož procesu: hledání původu, navrácení vlastnictví a obnovování historické spravedlnosti.

Návrat z Frankfurtu

V půlce února převzali odborní pracovníci Židovského muzea v Praze zásilku z frankfurtského židovského muzea. V transportní bedně se nacházelo pět historických textilií české proveniencí – dvě synagogální opony, dva pláštiky na Tóru a svatební baldachýn – pocházejících z konce 19. a počátku 20. století.

Tyto předměty byly v 80. letech 20. století zakoupeny frankfurtským muzeem od soukromého vlastníka, aniž by byla dostatečně prověřena jejich proveniencí. Až systematický výzkum v posledních letech prokázal, že textilie prošly za druhé světové války sbír-

kami pražského muzea a jejich právoplatným vlastníkem je Federace židovských obcí v ČR.

Osudy těchto předmětů odrážejí dramatické dějiny 20. století. Do sbírek tzv. Ústředního židovského muzea se dostaly během válečných svozů ze zrušených židovských obcí v letech 1942–1944. Po válce pak za nejasných okolností zmizely. Odborníkům se podařilo všech pět textilií identifikovat a úspěšně požádat o jejich vydání. Návrat byl umožněn vstřícným přístupem frankfurtského muzea, které uznalo nelegitimitu původní akvizice.

„Získání těchto pohřešovaných judaik je významným úspěchem pro české kulturní

Jedna z pěti ztracených textilií, které se vrátily z Frankfurtu do Prahy.

dědictví,“ komentovala návrat textilií Pavla Niklová, ředitelka ŽMP, a doplnila: „Je nejen dokladem neutuchající snahy naší instituce o rekonstrukci a zachování integrity sbírek, ale jedná se také o dobrý příklad zahraniční spolupráce. Především však tento krok symbolizuje obnovu kontinuity přerušené tragickými dějinami.“

Navrácené textilie budou znovu zařazeny do muzejních sbírek pod původními inventárními čísly. Veřejnosti se představí v připravované pop-up výstavě věnované tématu repatriací, která se uskuteční v září v novém prostoru ARTSCHUL.

Sefardské textilie se vrací do Řecka

Jen o několik dní později se odehrál opačný, neméně významný akt. Zástupci Židovského muzea v Praze a Federace židovských obcí předali ředitelce Jewish Museum of Greece soubor devětatřiceti synagogálních textilií, které byly po válce nalezeny na českém území.

Tyto textilie, zapsané do sbírek muzea v 50. letech pod obecným označením „Balkán“, představují ve skutečnosti významný soubor sefardského původu. Teprve nedávný výzkum umožnil jejich přesnější identifikaci, a to především díky studiu hebrejských a ladino nápisů, které obsahují typická sefardská příjmení.

„V 50. letech neměl muzejní tým nikoho, kdo by byl schopen podrobně studovat sefardský materiál a určit jeho skutečný původ. Až v posledních letech jsme se mohli vrátit k otázkám, které zůstávaly po desetiletí nezodpovězené,“ vysvětluje šéfkurátorka muzea Michaela Sidenberg.

Ukázalo se, že většina předmětů pochází ze Soluně. Během druhé světové války byly tyto předměty uloupeny nacisty, odvezeny do Berlína a následně převezeny na území dnešního Česka. Odtud se nyní, po více než osmdesáti letech, vrací zpět do země svého původu.

Spolupráce a odpovědnost

Oba příběhy spojuje nejen historický kontext, ale také důraz na mezinárodní spolupráci a sdílenou odpovědnost za kulturní dědictví. Výzkum proveniencí, identifikace předmětů i samotné restituční procesy byly výsledkem úzké spolupráce mezi institucemi a odborníky napříč Evropou.

Restituční proces zde není pouze administrativním aktem, ale symbolem obnovy paměti, důstojnosti a kontinuity. Navrácení kulturních předmětů jejich právoplatným vlastníkům představuje konkrétní krok k nápravě historických křivd a zároveň otevírá nové možnosti dialogu a partnerství.

ZDROJ: ŽIDOVSKÉ MUZEUM PRAHA

Žrout Macesožrout

V ulici Taborstraße, která se nachází ve městě Vídeň, se vše připravovalo na velkou slávu. Rodina Kleinů se jako mnoho dalších židovských rodin chystala usednout k pesachové sederové večeři. Slavnostní artdecové pesachové nádoby již bylo na stole. Maminka Miriam jen kontrolovala, zda blankytně bílé látkové ubrousky složené na talířích do tvarů labutí jsou tip top. Její manžel Josef nikdy nezapomněl v humoru opomenout, že tohle skládání ubrousků je něco jako židovské origami.

Chodila okolo stolu, který byl prostřený pro dvacet hostů. Neustále urovnávala stříbrné přibory, sklenky, dečku, kterou byly přikryty macesy, a starožitnou sederovou mísu. Chtěla, aby vše bylo ve správné vzdálenosti od sebe. Nic nesmělo mít jedinou chybu.

Děti Frieda, Alex a Sam už byly také svátečně oblečeny a čekaly netrpělivě na hosty. Samozřejmě se to neobešlo bez jejich poštuchování jeden do druhého, načež je maminka Miriam musela napomenout. „*Ne že se budete u stolu zase prát, jako tomu bylo minulý rok, rozlijete po stole červené víno a vymlátíte zbytek nádobí.*“

„*Mami, ale to není vůbec pravda, za to nikdo z nás nemohl, za to mohl...*“ ohradil se Sam, ale pak se rychle zarazil, když na něj Frieda významně pohlédla s vykulenýma očima a zavrtěla hlavou.

„*Kdo jiný by za tohle mohl? Nějaké strašidlo?*“ zlobila se maminka. „*A ty, Friedučo! Co na ně tak kulíš oči? Měla bys už mít ve svém věku rozum a nemotat jim hlavy pohádkami.*“

Friedučo! Takhle maminka říkala Friedě vždy, když se stala něčím jako jejich tiskovou mluvčí – tedy myšleno je děti.

Pravdou ovšem bylo, že s tím incidentem z minulého roku, kdy se po stole rozlilo snad veškeré červené víno, rozbilo několik starožitných skleniček od Mosera a také část svátečního servisu, děti neměly nic společného, ale nepředbíhejme.

„*Miriam! Nestraš je, prosím tě...*“ ozval se tatínek Josef, který se právě snažil uvázat motýlka a vždy mu z toho vyšlo něco, co se spíše podobalo květině. „*Ty děti z té tvé posedlosti perfektním stolováním a ordungem budou pak tak vystrašené, že právě něco vyvedou, i kdyby to neměly původně v plánu. Minulý rok to byla náhoda. To není možné! Ten motýlek prostě nejde uvázat!*“ rozčiloval se.

„*Žádná náhoda! Jsou to malí uličníci a ty je pořád bráníš. To musíš uvázat takhle.*“ Miriam udělala několik hbitých pohybů prsty a motýlek byl uvázaný jako z módního časopisu.

„*To nechápu! Jak jsi tohle dokázala? Ale když vidím ty tvé labuť složené z ubrousků, tak to vše vysvětluje,*“ usmál se tatínek Josef.

Takže celá rodina Kleinů již byla slavnostně oblečená, stůl prostřený a ve vzduchu se vznášela vůně polévky s macesovými knedlíčky, jablečného charosetu a čerstvě nastrouhaného křenu.

Ted' se ovšem musíme vrátit o rok zpátky. To, že v tom byly děti ten poslední Pesach nevinně, byla vlastně pravda. Jejich poštuchování bylo na denním pořádku, takže si nikdo nevšiml toho, čeho si všimnout ani neměl. Tedy nikdo. To taky není úplně pravda. Všimla si toho právě Frieda Frieduča. V jídelně, kde byl svátečně prostřený stůl, byl také velký krb, ve kterém tatínek vždy před Pesachem spálil chámeč. Všechno kvašené, co zbylo v domě. Každý drobeček. Nic nezůstalo. A ten krb vedl do komína, kde přebýval... tedy spíše živořil a hladověl, než žil, Žrout Macesožrout.

Podřimoval tam, hladověl celý rok a kručelo mu v jeho kulatém břiše. Rodina Kleinů si toho nezvyklého zvuku po nastěhování občas v jídelně všimla, ale přisuzovala to větru nebo holubům vrkajícím na komíně.

Ale zpátky ke Žroutu Macesožroutu. Ten měl vždy celý rok velkou a přísnou dietu, protože jedině, co mohl pozřít a čím se živil, byly macesy a charoset.

Všimli jste si někdy, že po pesachovém sederu, i když vše pečlivě uklidíte, ráno jsou

všude drobky a rozlámané kusy macesů? Toho si právě tenkrát před rokem všimla i Frieduča. Nešlo jí na rozum, jak se maminka vždy ráno po sederu a vlastně celý svátek Pesach rozčilovala, že drobky z macesů byly úplně všude. Nebylo by to nic zvláštního, kdyby maminka nebyla tak posedlá uklízením a pořádkem celkově.

Tak odkud se ty drobky z macesů braly? Kdo to u večere kopal a štípal pod stolem? Jak se mohl ubrus strhnout ze stolu do strany a udělat takovou spoušť? Věděla, ač se maminka zlobila na ni, Alexe a Sama, že tenkrát v tom nebyla žádná jejich lumpárna ani šarvátka. Dokonce by se vsadila o celou bednu čokoládové pomazánky, že pod tím stolem něco bylo. Když se ale pod něj po tom

zmatku podívala, bylo tam prázdné. Jen všude drobky z macesů. Najednou si všimla několika malých otisků bosých nožek, které šláply do rozlitého červeného vína. Rozhodla se tomu přijít na kloub.

Když už celá rodina po tom divokém sederu a přejedená pečeným masem, macesy, čtyřmi poháry vína a micu usnula, zase zaslechla ten známý zvuk z komína.

„Kruuum... Vruuum... Kruuum.“

Frieduča šla pomalinku po dřevěném schodišti dolů do přízemí jejich mezonetového bytu, aby se podívala, co to tam dole je. V rukou svírala svého plyšového králíka a tátovu tenisovou raketu na sebeobranu.

Vstoupila do jídelny a tam pod stolem sedělo cosi. Bylo to velké asi jako menší plyšový medvídek, mělo to vypouklý pupík, třáslo se to a bylo to celé šedo-modro-fialové. Ve svých drápčích drželo maces, který chrouvalo rychlostí, jako by bylo na motorek. Něco jako veverka.

Křup... Chroup... Křup...

„Co ty jsi zač?“ neudržela se Frieduča.

To cosi přestalo chroupat maces a vykulilo na ni překvapeně své velké oči.

„Tak od tebe jsou všechny ty drobky a za tu dnešní spoušť, když se rozlilo víno, můžeš taky ty!“ dodala, když viděla tu spoušť z macesů, co měla okolo sebe.

„Já už to nevydržel. Měl jsem děsný hlad.“ Zkoumavě se na Frieduču díval.

„To ti pěkně děkuji! Měli jsme z toho pořádný průšvih.“

„Já vím! Je mi to líto.“

„Já jsem Frieda a říkají mi Frieduča. A jak se jmenuješ ty?“

„Jsem Macesožrout.“

„Cože jsi? O tom jsem nikdy neslyšela.“

„No, Žrout Macesožrout. Už nás moc není, protože většina z nás nevydrží ten roční půst. Obvykle snědí během roku nějaký chámeč, nafouknou se jako balonek a odletí někam do mraků. A to já tedy nechci.“

„Tomu věřím,“ kývala Frieda hlavou.

„Tvoje maminka moc dobře vaří. Lepší charoset a macesové knedlíčky jsem nikdy nejedl. Ta paní, co tadý bydlela před vámi, tak vůbec nevařila. Ještě že alespoň slavila Pesach a měla macesy. Jinak bych doslova umřel hladu, protože jako balonek bych se nafouknout určitě nechtěl.“

„Ty jsi mě pod stolem ale hrozně štípal do nohou.“

„No, doufal jsem, že z tebe upadne nějaký ten drobek. Ani netušíš, jaký jsem měl hlad.“

„A já si v první moment myslela, že to byl můj bratr Alex, ale ten se dušoval, že to nebyl, a osočoval mě z toho samého.“

„Slibuji, že už to neudělám, když mi zase ty slíbíš, že mi do krbu dáš kousek macesu s charosetem.“

„Tak platí!“ řekla Frieduča a poté se vrátila zpátky do postele, objala svého plyšového králíka a usnula.

Ovšem hned ráno utíkala dát Macesožroutovi do krbu namazaný kus macesu s máslem a marmeládou. Až do konce svátku mu nosila do krbu ty nejlepší kousky macesů, sladkého charosetu a sem tam i macesový knedlíček z polévky, když zbyl.

Když se Pesach chýlil ke svému konci, tak Macesožrout Frieduču objal se slovy: „*Tak, slečno Friedo, budu se opět těšit zase za rok.*“

Zalezl do krbu, vyškrábal se na své místočko v komíně a uložil se ke svému postnímu spánku.

Po několika měsících, když Frieda ležela s bratry v jejich pokoji, zase slyšeli ono známé šmátrání a kručení v komíně.

„*Kruuum... Vruuum... Kruuum.*“

Onoho večera Frieda prozradila své tajemství o tom, kdo u nich v komíně žije!

„*No to je paráda!*“ reagoval hned Alex. Sam se trochu bál, ale když mu Frieda vysvětlila, že Žrout Macesožrout jí jen macesy, charoset a macesové knedlíčky, upokojil se a začal být také zvědavý, jak Žrout Macesožrout vypadá.

Všichni tři se nemohli dočkat, až zase přijde Pesach a Frieda jim ho představí.

Celý rok se potutelně dívali na krb a společně natahovali uši, jestli uslyší, jak v komíně Žroutovi Macesožroutovi kručí v jeho kula-tém bříše a odpočítává měsíce, týdny a dny do dalšího Pesachu.

Teď se tedy zase vraťme zpátky do přítomnosti. Rok se s rokem sešel a byl tu opět Pesach. Maminka Miriam se konečně uklidnila, když zahrála vzpomínku na ostudu z minulého roku, a byla ráda, že tentokrát je stůl prostřený tak, jak má být, a vše odpovídá její představě dokonalosti.

Na první seder přišlo patnáct hostů a opravdu bylo vše elegantní. Tatínek na začátku sederu odlomil kousek ze středního macesu na sederové míse a dětem zdůraznil, že to je afikoman, který si bude pozorně hlídat, protože bez něj by nemohl pesachový příběh uzavřít.

Četli v Hagadě celý příběh o východu z Egypta a děti byly k úžasu jejich rodičů, a hlavně maminky Miriam tak neuvěřitelně hodné, bez jediného pošťuchování. Celé to

samozřejmě přisuzovala tomu, že se chystají tatínkovi podle tradice vzít onen kousek macesu, afikoman, aby jej jejich tatínek posléze v závěru sederu musel odkoupit za různé pesachové laskominy.

Děti seděly, poslouchaly příběh a natahovaly svá malá ouška, zda zaslechnou v komíně Žrouta Macesožrouta. Ta vůně polévky s macesovými knedlíčky a čerstvě nastrouhaného křenu ho už jistě musela probudit.

Pak najednou byl zabalený afikoman v ubrousku ten tam.

„*Samíku, kam jsi schoval ten afikoman?*“ zašeptala Frieda ke svému nejmladšímu bratrovi, který se usmíval od ucha k uchu. Ani jí už nemusel odpovídat, protože se z komína ozvalo silné zakručení a posléze chroupání macesu.

„*Křup... chrup... křup!*“

Tatínek přestal číst Hagadu a zaposlouchal se. „*Co to bylo?*“

Tu se z komína ozvalo další zakřupání, zašmátrání a z krbu se vyvalily černé saze, že nebylo vidět ani na krok.

Všichni hosté křičeli: „*Co to je? Co se to děje?*“

Když vše ustalo, bylo všechno pokryté černými sazami. Dokonce i vyskládané sněhobílé labutě z látkových ubrousků maminky Miriam byly teď černější než noc.

Ta propadla v pláč a bědovala: „*To není možné! Tohle se musí stát snad každým Pesach!*“

Po skončení sederu a když odešel už i poslední začouzený host, si maminka s tatínkem všimli, jak děti stojí u krbu a chichotají se.

„*Čemu se smějete, vy malí uličníci?*“ zeptala se káravě maminka.

Frieda Frieduča poodstoupila od krbu. V něm sedělo cosi, co chroupalo kousek macesu: „*Křup... chrup... křup.*“

A my všichni už víme, že to byl Žrout Macesožrout, který žil a stále žije u rodiny Kleinů v krbovém komíně v ulici Taborstraße. I tento Pesach zase bude moci přerušit svůj půst a dát si macesy, charoset a macesové knedlíčky.

A ty, milý čtenáři, odstraň před Pesachem všechen chámeček. Třeba i u vás žije Žrout Macesožrout, tak ať se nenafoukne jako balonek a neodlétne někam do mraků. To on by si opravdu nepřál.

MARTIN AARON HOŘÍNEK

Ilustrace Josefina Puah Klimentová

Izraelité v Egyptě – Židovské památky v zemi písku a pyramid

Během svátku Pesach si každoročně připomínáme naše vysvobození z otroctví v zemi Egyptské. Pro osud Hebrejů jako zotročeného národa, tak jak je popsán v Tóře, neexistují přímé archeologické důkazy. Nálezy přesto potvrzují přítomnost kanaánských populací, předků Hebrejů, i existenci nucené práce semitských cizinců, například při výrobě nepálených cihel. Jak to tedy s židovským národem v Egyptě bylo, jaké památky v zemi pyramid můžeme nalézt a kolik Židů zde žije v současnosti?

Ačkoliv chybějí důkazy o hromadném exodu či přímé archeologické potvrzení biblického příběhu o Mojžíšovi, archeologické nálezy přináší zajímavé střípky k otázce přítomnosti Semitů v Egyptě. Například hrobka vezíra Rekhmirea z doby kolem roku 1450 př. n. l. zobrazuje zahraniční otroky při výrobě nepálených cihel pod dohledem egyptských dozorců. V lokalitě Avaris (dnešní Tell el-Dab'a) byly odkryty pozůstatky sídliště se silnou semitskou populací, o čemž svědčí typická levantská architektura, zbraně i keramika. Brooklynský papyrus pak uvádí seznam mnoha zotročených cizinců, z nichž desítky nesou semitská jména.

Historická přítomnost

Jacob Wirschafter v roce 2025 v článku pro online magazín Moment historii Židů na tomto území shrnul takto: „Egypt, soustředěný podél břehů řeky Nil od pobřeží Středomořího moře směrem na jih, je zemí bohatou jak na biblickou, tak na současnou židovskou historii. Židovská komunita zde fungovala nepřetržitě od doby Prvního chrámu (1000–586 př. n. l.) až do 20. století. V roce 1948 dosáhla židovská populace v Egyptě až 75 000 osob.“

První komunity byly tvořeny především arabsky mluvícími rabbanity a karaity. Zásadní proměnu přineslo období po vyhnání Židů ze Španělska, kdy do Egypta začali přicházet sefardští i karaitští Židé, jejichž počet dále výrazně vzrostl s rozvojem obchodu po otevření Suezského průplavu v roce 1869. Do egyptských měst tehdy

Divky během oslavy bat micvy v Alexandrii, fotografie vznikla před rokem 1967.

přicházeli také Židé z různých částí Osmanské říše, ale i z Itálie či Řecka, a vytvářeli kosmopolitní prostředí, v němž se komunitě dařilo. Aškenázští Židé, soustředění zejména v káhirské čtvrti Darb al-Barabira, začali přibývat koncem 19. století v důsledku pogromů v Evropě.

Židovská populace v Egyptě dosáhla vrcholu kolem roku 1948, kdy čítala přibližně 75 až 80 tisíc osob. Následné události jako arabsko-izraelská válka v roce 1948, aféra Lavon z roku 1954 a suezská krize v roce 1956 však vedly k masové emigraci Židů i dalších evropských komunit, často spojené s konfiskací majetku.

Podle novináře Jacoba Wirschaftera hrála egyptská židovská komunita zásadní roli v utváření židovské kultury a tradice ve světě: „Židovská přítomnost v Egyptě sahá více než dva tisíce let zpět. Židovská komunita v Alexandrii proslula tím, že ve 3. století př. n. l. přeložila Hebrejskou bibli do řečtiny a vytvořila tak Septuagintu. Káhirská Geniza – poklad více než 300 000 fragmentů židovských rukopisů nalezených v synagoze

Náhrobek na jednom z nejstarších židovských hřbitovů na světě

Ben Ezra – dokumentuje nepřetržitou přítomnost Židů v Egyptě od 9. století a poskytuje jedinečný pohled na jejich soužití s muslimy a křesťany po dobu tisíce let.“

Židovské památky

Vzhledem k tomu, že jsou Židé s Egyptem spojováni po staletí, měli spoustu času vybudovat si v zemi faraonů pevné základy a zanechat zde nesmazatelnou stopu v podobě řady velkolepých památek.

Nejdůležitějšími židovskými stavbami v Egyptě jsou synagogy, jichž se po celé zemi dochovalo už jen několik – některé zdroje uvádějí dvanáct. Nejstarší a nejnámější je synagoga Ben Ezra v Káhiře, nacházející se ve čtvrti známé jako Stará Káhira. Původně sloužila jako křesťanský kostel, který Abraham Ben Ezra podle tradice zakoupil za 20 000 dinárů a přeměnil na synagogu. Ben Ezra je proslulá také díky objevu tzv. Genizy v 19. století, obsahující rozsáhlé sbírky historických rukopisů v hebrejštině, aramejštině i judeo-arabštině. Tento objev je historicky mimořádně cenný, protože poskytuje unikátní pohled na každodenní, náboženský i obchodní život židovských komunit v Egyptě po více než tisíc let. Obsahuje nejen náboženské texty, ale také korespondenci, smlouvy a účetní záznamy, které ukazují, jak Židé žili, obchodovali a souživali s muslimy a křesťany. Díky rukopisům v hebrejštině, aramejštině i judeo-arabštině umožňuje Geniza sledovat kulturní, jazykový a sociální vývoj komunity v regionu.

V Káhiře najdeme také synagogu Šaara ha-Šamajim (Brána nebes), známou také

Restaurace Koshary Abou Tarek v Káhiře podle údajů na platformě Trip Advisor nabízí košer jídlo.

jako Temple Ismailia nebo synagogu v ulici Adly. Ta byla dokončena v roce 1908 po téměř deseti letech stavby. Její architektura odkazuje na staroegyptské chrámy a po dokončení byla největší budovou na bulváru. Synagoga byla srdcem živé židovské komunity v Káhiře, dodnes budova ukrývá několik stovek knih od 16. století až po současnost, které dokumentují bohatou historii Židů v Egyptě.

Synagoga Chajim Kapusi ze 17. století připomíná dávnou židovskou čtvrť, zatímco Ec Chajim, spojená s komunitou karaitských Židů kolem roku 1900, nabízí pohled na menší, ale neméně fascinující část židovského života ve městě. Tyto stavby společně tvoří paměť židovské přítomnosti v Káhiře a dodnes vyprávějí příběh komunity, která byla kdysi srdcem egyptského města.

Historii židovského osídlení dokládají také celé městské čtvrti. K jedné z nejznámějších patří Haret el Jahud v Káhiře, která byla po staletí centrem židovského života. Místní početná komunita významně přispěla k hospodářskému i kulturnímu životu města.

Dalším důležitým duchovním místem je židovský hřbitov Basatin v Káhiře, místními označovaný pouze jako židovský hřbitov, který patří mezi nejstarší židovské hřbitovy na světě. Podle některých zdrojů dokonce druhý nejstarší. Jeho historie sahá až do 9. století, a je tak významným dokladem dlouhodobé přítomnosti židovské komunity v Egyptě.

V Alexandrii patří k nejznámějším dochovaným židovským památkám synagoga Proroka Eliáše, která se řadí mezi největší na Blízkém východě. Současná budova stojí na místě starší synagogy dokončené v roce 1354, jež byla zničena během Napoleonovy francouzské invaze v roce 1798. Stavba nové synagogy začala v roce 1836 za podpory dynastie Muhammada Aliho a byla dokončena v roce 1850 s pomocí sira Mojžíše Chajima Montefiorea. Architektonicky kombinuje neoklasicistní styl s prvky gotiky a byzantského slohu. Synagoga byla v roce 2012 kvůli bezpečnostním obavám uzavřena během židovských svátků a postupně chátrala. V roce 2017 oznámila egyptská vláda projekt její rekonstrukce a v lednu 2020 byla znovu

vysvěcena za účasti tří členů židovské komunity. Podle některých zdrojů se zde i dnes konají bohoslužby.

Současnost

Světový židovský kongres (WJC) na svém webu uvádí, že po desetiletích úpadku, během nichž se egyptské židovství téměř vytratilo, žije dnes v Egyptě jen asi 100 Židů. Většina populace je soustředěna v Alexandrii a v Káhiře. Téměř všichni členové komunity jsou senioři a židovská přítomnost v Egyptě je na pokraji zániku. Mimo tato dvě města židovský život prakticky neexistuje.

Jacob Wirtschafter v roce 2025 však došel ještě k menšímu počtu: „K roku 2019 v Egyptě zůstávalo méně než 20 Židů, většinou starší ženy. K roku 2025 se počet otevřeně praktikujících Židů v zemi odhaduje na méně než pět.“

Národní průkaz Magdy Haroun stále uvádí její náboženství jako jahudijja, což z ní činí jedinou osobu v Egyptě, jejíž vládní doklady nesou toto označení. Každý další zbývající Žid je buď smíšeného původu, má cizí státní občanství, nebo přešel k islámu či křesťanství.“

Židovská přítomnost v Egyptě zanechala výrazný otisk, který je dodnes zachován pro další generace. Dochované stavby tak v sobě nesou poselství do budoucna a dál vyprávějí příběh síly, houževnatosti a odhodlání. Ačkoliv několik mezinárodních cestovních kanceláří v rámci poznávacích zájezdů nabízí také návštěvy židovských památek, vzhledem k současné bezpečnostní situaci bychom se podobnou cestu zdráhaly doporučit.

JASMIN CARMEL, RADKA LÍM LABENDZ

Foto archiv autorek

Fasáda káhirské synagogy Šaar ha-Šamajim (Brána nebes), která bývala srdcem tamní komunity.

AKCE/FESTIVALY

Dny Izraele

Galerie Beseder, Lihovarská 12, Praha 9
6.3.–12.4.
Unikátní industriální prostor s bohatým kulturním programem spojený s restaurací Beseder a pivovarem Kolčavka pořádá další ročník festivalu Dny Izraele. V dubnu

můžete navštívit výstavu In between the Words, přednášku Dmitryho Brickmana Fotopřeklady, setkání po skončení Pesachu Mimuna, Kabalat šabat se Sylvíí Wittmann či rodinný koncert. Více: www.besedergallery.art

Den otevřených synagog

Židovské muzeum v Praze – Všechny objekty muzejního okruhu zdarma
19.4. 9.00–18.00

Židovské muzeum v Praze si letos připomíná 120 let od svého založení. Při této příležitosti vás srdečně zveme do Josefova na Den otevřených synagog. Tento výjimečný den nabídne mimořádnou možnost zdarma navštívit celý jedinečný soubor památek pražského Židovského Města. Během dne vás čeká také bohatý doprovodný program: hudba a tanec, nová výstava fotografa Karla Cudlína, přednáška o židovské vegetariánské kuchyni a řada tematických komentovaných prohlídek. Více: www.jewishmuseum.cz

VÝSTAVA

Otte Wallish: Ze Znojma do Tel Avivu

Malý Mehrlin, Vídeňská 14
30.3.–31.8.

Výstava u příležitosti 120. narozenin předního izraelského grafika s českými kořeny Otte Wallishe vás zavede do světa jeho umění – od raných kreseb přes ikonické plakáty až po návrhy pro přední izraelské firmy jako Osem či Tnuva. Přijďte objevit dílo tvůrce, který stál za grafickou podobou Deklarace nezávislosti Státu Izrael, navrhl první izraelské známky i mince a spoluutvářel vizuální identitu nového státu. Výstava se koná pod záštitou Velvyslanectví Státu Izrael. Více: www.malymehrlin.cz

Burning Love: Izrael objektivem Karla Cudlína

Židovské muzeum v Praze – Klausová synagoga, U Starého hřbitova 3a, Praha 1
17.4.–6.9.

Reprezentativní výstava předního českého dokumentárního fotografa Karla Cudlína představí průřez třemi dekadami autorovy tvorby zaměřené na dokumentaci proměn života v Izraeli. Prostřednictvím bezmála dvou set fotografií pořízených v rozmezí let 1996–2026 nabídne neopakovatelnou příležitost projet Izraelem od Golan po Sinaj a připomenout si při tom i mnohé z přelomových momentů ze života této etnické a kulturně rozmanité blízkovýchodní země. Více: www.jewishmuseum.cz

DIVADLO

Prokletí

Vzlet, Holandská 669/1, 10100 Praha 10-Vršovice
16.4. 19.30

Nová imerzní inscenace o málo známé události z dějin československého odboje. Příběh snahy hermetika Kefera zvrátit běh dějin astrálními útoky na Adolfa Hitlera připomíná, jak je někdy nebezpečně snadné

se ztratit sám sobě, když se před námi otevírají příležitosti mít nad druhými moc. Režie: Petr Erbes, Boris Jedinák. Další termíny: 16. a 17.6. Více: www.vzlet.cz

Samanta Schwoblin: Mimo dosah

MeetFactory, Ke Sklárně 3213/15, Praha 5
14.4. 20.00

Premiéra adaptace oceňované novely argentinsko-židovské spisovatelky, která zatíná nekompromisním vyprávěčstvím nehty do vysilujícího a často destruktivního vztahu mezi matkou a dítětem.

Argentinská provincie pár set kilometrů od hlavního města je dějištěm prvního setkání Amandy, která s dcerkou utíká z aglomerace do klidu periferie, s Carlou, svéráznou a krásnou ženou, matkou zvláštního a tajemného Davida. Režie: Tomáš Loužný. Další termíny: 21. a 23. 4., 22. a 31. 5. Více: www.meetfactory.cz

Erling Jepsen: Ukřutně šťastní

Švandovo divadlo, Štefánikova 6/57, Praha 5
25.4. 19.00

Premiéra černé severské komedie s prvky westernu i hororu o tom, jak křehká je rovnováha nejen v člověku samotném, ale i v lidském společenství. A jakou cenu si může vyžádat vyrovnání s minulostí, dosažení

klidu a štěstí. Policista Robert se nechal převelet z Kodaně na maloměsto. Potřebuje se po rozvodu dát dohromady, vzdálit se alespoň na čas od své temperamentní matky, a hlavně dohlédnout na pořádek a dodržování zákonů. Režie: Eliáš Gaydečka. Další termíny: 27. 4., 2. a 15. 5., 3. a 8. 6. Více: www.svandovodivadlo.cz

HUDBA

Létající rabín – oslava 25 let

Stará Pekárna Hudební Kavárna, Štefánikova 75/8, Brno

9.4. 20.00

Koncert k 25. výročí kapely Létající rabín nabídne melodie židovských svateb i písně v jidiš. Pětičlenný ansámbl se dlouhodobě věnuje klezmeru – tradiční hudbě východoevropských Židů, kterou oživuje s respektem k tradici i současným výrazem. Kapela od roku 2001 odehrála stovky koncertů doma i v zahraničí. Jubilejní večer bude oslavou její hudební cesty i živé klezmerové tradice. Více: www.letajicirabin.cz

Petros Klampanis Trio

Atrium Žižkov, Čajkovského 12, Praha 3

27.4. 19.00

Nadnárodní trio kontrabasisty Petrose Klampanise představí svůj nový projekt Latent Info. Řecký baskista Petros Klampanis, estonský pianista Kristjan Randalu a izraelský bubeník Ziv Ravitz zkoumají, co vše lze sdělit beze slov – a dokazují, že hudba

je univerzálním jazykem, který dokáže vyprávět příběhy i předávat emoce napříč kulturami. Koncert je součástí série Jazz Meets World. Více: www.jmw.cz

Noc Zpěvaček 2026

Jazz Dock, Janáčkovo nábř. 3249/2, Praha 5
Velkopřevorský palác,
Velkopřevorské nám. 485,
Praha 1
24.–26. 4.

Čtvrtý ročník festivalu přinese koncerty výrazných hlasů české a slovenské scény, jako jsou Marta Töpferová, Naďa Válová, Beata Hlavenková či Kristína Mihaľová. Vedle hlavních koncertů nabídne festival i workshopy, diskuse a přednášky zaměřené na pěveckou praxi, tvorbu i na profesní život hudebnic. Projekt, který založila Petra Ernyeiová, propojuje ženské hlasy napříč žánry a generacemi. Více: www.jazzdock.cz

FILMY A SERIÁLY

Zmizení Josefa Mengeleho

Za dozvuků druhé světové války prchá Josef Mengele do Jižní Ameriky, aby zde v ústraní začal nový život. Prizmatem jeho syna, který jej vystupuje, je Mengele

konfrontován s minulostí, kterou nemůže již déle ignorovat. Muž, který vešel ve známost jako „anděl smrti“, metodicky konstruuje vlastní zmizení z povrchu zemského, aby se tak vyhnul jakémukoli soudu. Premiéra v ČR: 7. 5.

Přehrát Stiller a Meara: Nic není ztraceno

Americký židovský komik, herec a filmař Ben Stiller vypráví příběh svých rodičů –

komedijních ikon Jerryho Stillera a Anne Meara – a zkoumá jejich vliv na populární kulturu i rodinný život, kde se prolínaly hranice mezi tvorbou a soukromím. Dokument na platformě Apple TV+ nabízí osobní i dojemný pohled do zákulisí jedné výjimečné umělecké rodiny.

KNIHY

Zsolt Kácsor, Cikánský Mojžíš: anarchistická tóra

Román maďarského autora nominovaný na letošní Magnesii Literu sleduje příběh drogově závislého romského vězně, který se začne považovat za nového Mojžíše a vyvolá vzpuru.

Kniha je originální parodií samozvaných proroků i převráceným hrdinským eposem – zároveň však silným hlasem za menšiny a lidi na útěku. Nakladatel: Protimluv

Sheila Heti, Abecední deník

Sheila Heti si deset let vedla deníky a pečlivě vybrané zápisky z nich si řadila abecedně. A tak se teď pečlivě mířenými slovy vyjadřuje k autorství, blbství, cizotě, dětem, erotice, filozofii, genderu, hadrům, intelektuálům, jídlu, kouření, lásce, milování, nahotě, orgasmu,

psaní, kvaziintelektuálům, rodičům, sobě–sobě–sobě–sobě... Nakladatel: Take Take Take 2025

Jana Vrzalová, Láska v Osvětimi: Byla to opravdu láska za ostnatým drátem, nebo boj o život za jakoukoliv cenu?

Román podle skutečného příběhu z koncentračního tábora vychází z dobových materiálů i soudních spisů z poválečného procesu s Franzem Wunschem.

Hlavními hrdiny jsou slovenská Židovka Helena Citronová a příslušník SS Franz Wunsch, kteří se do sebe zamilovali v Osvětimi. Byla to ale opravdová láska? Nakladatel: Epoque 2025

Naomi Klein, Dvojnice: Cesta do Světa za zrcadlem

Pokud jste v šoku z toho, co se děje ve Spojených státech, jste rozčarováni z výsledků voleb a z toho, jaké osobnosti Donald Trump nominoval do svého kabinetu, tato kniha vás vezme na cestu „za zrcadlo“, do centra fungování krajně pravicových a dezinformačních

portálů, a zodpoví řadu vašich otázek. Nakladatel: Alarm 2025

Duben 2026

PRAHA

12. 3.–2. 4.

Krajinou přílivu – Nová libeňská synagoga, Ludmilina 601/1, Praha 8

Dagmar Šubrtová: Z nebe světlem do země

Výstava představuje soubor prací, v nichž autorka dlouhodobě zkoumá proměny krajiny poznamenané lidskou činností. Zaměřuje se nejen na viditelné stopy industriálních zásahů, ale i na skryté procesy obnovy a přirozené regenerační schopnosti těchto míst. Její tvorba tak odhaluje napětí mezi destrukcí a obnovou a otevírá prostor pro citlivé vnímání krajiny v čase. Více: www.krajinouprilivu.cz

17. 4.–6. 9. 2026

Židovské muzeum v Praze – Klausová synagoga, U Starého hřbitova 3a, Praha 1

Burnig Love: Izrael objektivem Karla Cudlína

Reprezentativní výstava předního českého dokumentárního fotografa Karla Cudlína představí průřez třemi dekadami autorovy tvorby zaměřené na dokumentaci proměn života v Izraeli. Prostřednictvím bezmála dvou set fotografií pořízených v rozmezí let 1996–2026 nabídne neopakovatelnou příležitost projet Izraelem od Golan po Sinaj a připomenout si při tom i mnohé z přelomových momentů ze života této etnický a kulturně rozmanité blízkovýchodní země. Více: www.jewishmuseum.cz

10. 4. 19.00

Švandovo divadlo na Smíchově, Štefánikova 57, Praha 5

Šoa

Příběh dvou lidí, kteří se ocitli na stejných místech a prožili podobné tragédie, a přesto se nikdy nepoznali. Jejich životní cesty se prolínaly a míjely – oba přežili Terezín, Osvětim, pochod smrti i poválečné křivdy. Skutečný příběh sportovce Miloše Dobrého a herečky Hany Pravdové o tom, jak přežít nacistické peklo. Režie: Daniel Hrbek. Další termín: 21. 5. Více: www.svandovodivadlo.cz

10. 4. 19.00

Divadlo Na zábradlí, Anenské náměstí 209/5, Praha 1

Günter Grass, Armin Petras: Plechový bubínek

Premiéra inscenace Plechový bubínek v drammatizaci německého režiséra a dramatika Armina Petrase vychází z nejslavnějšího románu Güntera Grasse, který brutálně i groteskně zobrazuje absurditu dějin. Děj se odehrává v dnes již zaniklém prostoru, kde se setkávají polské, německé, židovské, maďarské a další vlivy. Další termíny: 11. 4. a 25. 5. Více: www.nazabradli.cz

12. 4. 19.30

Krajinou přílivu – Nová libeňská synagoga, Ludmilina 601/1, Praha 8

Manual

Autorská inscenace inspirovaná životem a dílem Williama Sewarda Burroughse. Prostřednictvím jeho metod, radikálních postojů a životních extrémů otevírá témata, která jsou palčivá i dnes – vztah moci a kontroly, systémová manipulace, závislost, válka i odpovědnost jednotlivce. Režie: Jakub Gottwald. Více: www.krajinouprilivu.cz

13. 4. 19.00

Židovské muzeum v Praze – Maiselova synagoga, Maiselova 10, Praha 1

Slavnostní koncert u příležitosti Jom ha-šoa ve ha-gvura – Dne památky obětí šoa a hrdinství

V podání violoncellového dua Juma ve složení Judita Škodová a Marie Forestová zaznějí skladby Jacoba Kleina, Johanna Sebastian Bacha, Davida Poppera, Ernesta Blocha a Joela Engela. Více: www.jewishmuseum.cz

13. 4. 19.00

Divadlo pod Palmovkou, Zenklova 34, Praha 8

Tomáš Dianiška – 294 statečných

Akční běčko o hrdech operace Anthropoid, doku-fikční hra podle skutečné události o zákulisí největšího hrdinského činu našich dějin. Inscenace získala Cenu divadelních kritiků za poprvé uvedenou českou hru, Cenu Divadelních novin za tvůrčí počín v obormu činoherní divadlo a několik dalších ocenění. Další termín: 25. 5. Více: www.podpalmovkou.cz

13. 4. 19.30

Divadlo v Řeznické, Řeznická 17, Praha 1

Marc Delaruelle: Věčná milenka Alma Mahlerová

Chytře vystavěný příběh rozhovoru dámy a jejího nakladatele, který se noří do neuvěřitelných vztahových peripetií slavné múzy a jejich ještě slavnějších mužů. Alma, která čelila dvěma světovým válkám i sama sobě, vás vtáhne a nepustí. Režie a výběr hudby: Peter Gábor. Další termín: 19. 5. Více: www.reznicka.cz

16. 4. 19.00

Divadlo pod Palmovkou, Zenklova 34, Praha 8

Stefano Massini: Projekt Manhattan

Znepokojivá a černě komediální hra o zrodu atomové bomby a morálních dilematech vědců, kteří ji sestrojili. V roce 1938 prchají maďarští židovští fyzici z Evropy a v exilu se snaží předběhnout Hitlera ve vývoji ničivé zbraně. V čele amerického týmu stojí Robert Oppenheimer – muž, který si plně uvědomuje, co jejich objev může způsobit. Jak se rozhodnout, když věda může zároveň zachránit i zničit svět? Další termín: 19. 5. Více: www.podpalmovkou.cz

19. 4. 9.00–18.00

Židovské muzeum v Praze – Všechny objekty muzejního okruhu zdarma

Den otevřených synagog

Židovské muzeum v Praze si letos připomíná 120 let od svého založení. Při této příležitosti vás srdečně zveme do Josefova na Den otevřených synagog. Tento výjimečný den nabídne mimořádnou možnost zdarma navštívit celý jedinečný soubor památek pražského Židovského Města. Během dne vás čeká také bohatý doprovodný program: hudba a tanec, nová výstava fotografa Karla Cudlína, přednáška o židovské vegetariánské kuchyni a řada tematických komentovaných prohlídek.

19. 4. 19.00

ARCHA+, Na Poříčí 26, Praha 1

Satan v Goraji

Společnost vyděšená a rozdělená množstvím krizí, staré pořádky se rozpadají před očima, na obzoru se rýsují bouřkové mraky. Přicházející zlo je sice rovnocenným soupeřem dobra, ale má mnohem větší fanouškovskou základnu. Za jakých okolností jsme schopni uvěřit pověrám, bludům, lžím? Co stačí k tomu, abychom podlehlí vlastnímu strachu? Režie: Janusz Klimsza. Další termíny: 25. a 26. 4. Více: www.provazek.cz

19. 4. 19.00

Divadlo Viola, Národní 1011/7, Praha 1

Hodina diplomacie

Dramatické setkání, ve kterém budoucnost Paříže závisí na vyjednávacích schopnostech švédského diplomata Raula Nordlinga. Co vlastně přesvědčilo loajálního německého generála Dietricha von Choltitz, otce tří malých dětí, aby se v srpnu 1944 vzeprél Hitlerovu rozkazu a ušetřil Paříž před totálním zničením? Režie: Radovan Lipus. Více: www.divadloviola.cz

19. 4. 19.00

Divadlo Rokoko, Václavské náměstí 38, Praha 1

Daniel Kehlmann: Soused

Nikdy nevíte, vedle koho si stoupnete v baru... Nikdy nevíte, co o vás ví a co vy nechcete vědět o něm. Třeba je to váš nenápadný soused. Ani ve snu vás nenapadne, že když se spolu dáte do hovoru, necháte nakonec i uletět letadlo na důležitou pracovní schůzku. Že vám ten rozhovor jednou provždy změní život... Režie: Michal Dočekal. Další termín: 3. 5. Více: www.mestskadivadlaprazska.cz

20. 4. 19.30

Divadlo v Řeznické, Řeznická 17, Praha 1

Mark St. Germain: Relativita

Autor staví svůj příběh na dramatické spekulaci a fiktivním setkání Alberta Einsteina a jeho dospělé dcery Lieserl. Einsteinovi se skutečně předtím, než se oženil se svou první ženou Milevou, v roce 1902 narodila dcera, která ale už v roce 1904 záhadně zmizela. Režie: Miroslav Táborský. Další termín: 5. 5. Více: www.reznicka.cz

20. 4. 19.30

Divadlo D21, Záhřebská 468, Praha 2

Jozef Karika, Adam Steinbauer: Na smrt
Rozmáchlá adaptace strhujícího a brutálního románu současného slovenského autora, která měla premiéru na konci listopadu. Nesmlouvavá reflexe minulosti, násilí a zhoubného fanatismu na pozadí příběhu o vině a trestu, o hříchu z mládí a zkoušce jednoho letitého přátelství. Nebo také obraz pomyslného zápasu na život a na smrt... Režie: Adam Steinbauer. Více: www.divadlo21.cz

23. 4. 18.00

Židovské muzeum v Praze – Kino Ponrepo, Bartolomějská 11, Praha 1

Kino Jidišland: Mir kumen on (Polsko, 1936)
Dokumentární snímek lodžského rodáka Aleksandra Forda *Mir kumen on* (1936), financovaný Všeobecným dělnickým židovským svazem Bund, patří k nejcenějším vizuálním svědectvím o životě polských Židů před druhou světovou válkou. Vznikl jako propagační film podporující sbírku pro Sanatorium Vladimíra Medema, které díky modernímu a velkorysému zázemí symbolizovalo zdraví, osvětu a důstojnost – v ostrém kontrastu k chudobě židovských městských čtvrtí té doby. Diskusi po promítání povede Karolina Szymaniak. Více: www.jewishmuseum.cz

24. 4. 19.00

Divadlo v Dlouhé, Dlouhá 727/39, Praha 1

Tomáš Jarkovský, Jakub Vašíček: Golem
Vydejte se s námi na výlet po stopách legendy o pražském Golemovi. V hudebně-divadelní koláži budeme bloudit staletími a vyprávět příběh pražské židovské komunity, která tolik přispěla k jedinečnému genu loci i kulturnímu bohatství tohoto města. Další termín: 20. 5. Více: www.divadlovdlouhe.cz

25. 4. 19.30

Krajinou přílivu – Nová libeňská synagoga, Ludmilina 601/1, Praha 8

Pacient XY

Režie: Tereza Říhová – Autorská inscenace přibližující život a osudy MUDr. Jana Lukeše – pražského lékaře, lingvistického experimentátora a vizionáře. Hlavní dějovou linií je vztah mezi MUDr. Janem Lukešem a jeho psychiatrem, profesorem Jaroslavem Stuchlíkem. Další termín: 26. 4. Více: www.krajinouprilivu.cz

27. 4. 19.00

Atrium Žižkov, Čajkovského 12, Praha 3

Petros Klampanis Trio

Nadnárodní trio kontrabasisty Petrose Klampanise představí svůj nový projekt Latent Info. Recký basista Petros Klampanis, estonský pianista Kristjan Randalu a izraelský bubeník Ziv Ravitz zkoumají, co vše lze sdělit beze slov – a dokazují, že hudba je univerzálním jazykem, který dokáže vyprávět příběhy i předávat emoce napříč kulturami. Koncert je součástí série Jazz Meets World. Více: www.jmw.cz

27. 4. 19.30

Krajinou přílivu – Nová libeňská synagoga, Ludmilina 601/1, Praha 8

Spis / Růžena Vacková

Divadelní inscenace na motivy života profesorky Růženy Vackové, poprvé vězněné v roce 1945 za odbojovou činnost, kdy jen těsně unikla trestu smrti. Za minulého režimu pak strávila ve vězení takřka 16 let jako politická vězeňkyně. Navzdory tomu všemu nikdy neustala ve své pedagogické činnosti a byla morální oporou a vzorem širokému okolí... Režie: Jakub Gottwald. Další termín: 28. 4. Více: www.krajinouprilivu.cz

28. 4. 19.30

Divadlo D21, Záhřebská 468, Praha 2

Spalovač mrtvol

Adaptace kultovního románu. Groteska z krematoria. Ctihodný pan Kopfrkingl uvěří ve své vyvolení a neváhá pro svůj společenský vzestup obětovat vše. Včetně své rodiny, přátel i národnosti a jazyka. Oportunismus konce třicátých let versus oportunismus dneška. Dáte si věneček, nebo rakvičku? Další termín: 3. 6. Více: www.divadlo21.cz

BRNO

27. 2.–20. 4.

Nadační fond Arnošta Lustiga, Moravská zemská knihovna, Kounicova 65a

Arnoštova cesta

Premiérová uvedení putovní výstavy Arnoštova cesta s fotokoláží výtvarnice Elišky Podzimkové a texty spisovatelky Markéty Pilátové. Výstava vychází ze stejnojmenného grafického románu vydaného v nakladatelství Odeon v roce 2023. Ve spolupráci s Památkem Terezín. Více: www.mzk.cz a all100.lustigfoundation.cz

11. 3.–30. 6.

Arnoldova vila, Drobného 299/26

Arnošt Lustig v Brně

Výstava přibližuje mnohovrstevnatý vztah spisovatele Arnošta Lustiga k Brnu a jeho kulturnímu prostředí, kde nacházel srdečné přijetí i blízké přátele. Prostřednictvím fotografií a osobních vzpomínek pamětníků zachycuje jeho setkání s osobnostmi brněnské kulturní a intelektuální scény, které vykreslují Lustiga jako vstřícnou a lidsky silnou osobnost s nezámenitelným humorem. Více: www.muzeumbrna.cz a all100.lustigfoundation.cz

28. 8. 2025–30. 8. 2026

ŠTETL, Muzeum města Brna – Arnoldova vila, Drobného 299/26

Rabi Feder Superhero

Výstava originálním komiksovým pojetím Petry Goldflamové Štětínové přibližuje život a odkaz rabína Richarda Federu (1875–1970), klíčové osobnosti poválečné obnovy židovského náboženského života v Československu. Federova neokázalost a morální autorita z něj činí skutečného superhrdinu své doby. Expozice propojuje historickou autenticitu

s výtvarnou stylizací a nabízí jedinečný pohled na významnou duchovní osobnost 20. století. Hlavní kurátorky: Barbora Dočkalová, Markéta Brhlíková. Více: www.stetl.cz

30. 3.–31. 8.

Malý Mehrin, Vídeňská 14

Otte Wallish: Ze Znojma do Tel Avivu

Letos uplyne přesně 120 let od narození muže, který toto přání naplnil díky svému grafickému dílu. Otte Wallish (1906–1977) nedal tvář pouze prvním izraelským známám a mincím, nýbrž po několik desetiletí spoluutvářel vizuální identitu celého nového Státu Izrael. Výstava představuje Wallishovu výtvarnou tvorbu od raných kreseb přes ikonické plakáty až po jeho návrhy pro přední izraelské firmy jako Osem či Tnuva. Otte Wallish za svůj život vytvořil více než 8000 grafických návrhů. Vítejte ve světě, kde písmo a obraz vytvářejí příběh o odvaze, a hlavně o síle nadčasové vizuality. Výstava se koná pod záštitou Velvyslanectví Státu Izrael. Více: www.malymehrin.cz

2. 4. 17.00

Malý Mehrin, Vídeňská 14

Komentovaná prohlídka s Martinem Reinerem

Komentovaná prohlídka výstavních prostor se již stala nedílnou součástí naší nabídky pořadů. Jednotliví přednášející volí různé formy a rozšíří ji i o různé zajímavosti. Martin Reiner, ředitel Nadačního fondu Mehrin, tentokrát obohatí přednášku o představení brožury Mehrin – Malý Mehrin. Proč tyto dva názvy a co přesně je obsahem této publikace? Kde je k sehnání a za kolik? Vstupné volné. Více: www.malymehrin.cz

2. 4. 17.00

Národní divadlo Brno – divadlo Reduta, Zelný trh 313

(R) Evoluce

Jak naše životy ovlivňuje umělá inteligence? Nestojíme na prahu digitálního diktátorství? Režisérka a dramatička izraelského původu Yael Ronen (* 1976) vytvořila originální žánr dystopického kabaretu, v němž nás uvádí do blízké budoucnosti a velmi vtipnou i provokativní formou nás upozorňuje na možné důsledky neuváženého technologického pokroku. Režie: Yael Ronen. Více: www.ndbrno.cz

7. 4. 18.00

Malý Mehrin, Vídeňská 14

Umělá inteligence a paměť holocaustu

Málokteré téma dnes hýbe světem tak jako umělá inteligence (AI). Zatímco jedni v ní vidí spásu, jiní varují před ztrátou kontroly. Jak se ale tyto moderní algoritmy dotýkají studia historie a etiky? Mohou stroje pomoci uchovat paměť na tragické události, jako byl holocaust, nebo hrozí, že historii zkreslí? Pozvání k debatě přijali filozof a etik Štefan Oreško (Slovenská akademie věd) a historička Táňa Klementová. Vysvětlí, jak se zrodila filozofie umělé inteligence, proč máme tendenci stroje polidštovat a kdo nese zodpovědnost, když „chytrý“ program udělá chybu. Vstupné dobrovolné. Více: www.malymehrin.cz

12. 4. 10.00 a 14.00

ŠTETL – Nezamyslova 27

Komentovaná prohlídka židovského hřbitova

Od svého založení v roce 1852 až do současnosti slouží židovský hřbitov v Brně-Židenicích svému účelu. Na ploše 3 hektarů je zde k poslednímu odpočinku uloženo přes 11 400 lidí. Pochováni jsou zde osobnosti z oblasti politiky, kultury, vědy, hospodářství a náboženství jako například rabíni Baruch Placzek a Richard Feder, novinář Hieronymus Lorm, mecenáš Heinrich Gomperz, herec Hugo Haas, primabalerína Alice Flachová nebo psycholožka Věra Capponi. Více: www.stetl.cz

13. 4. 18.00

Malý Mehrin, Vídeňská 14

Andrew Keen v Brně

Andrew Keen z izraelské Haify propojuje paměť s přítomností. Jako zástupce londýnské organizace Memorial Scrolls Trust představí její činnost i muzeum ve Westminster Synagogue, které pečuje o 1564 svitků Tóry zachráněných z okupovaného Československa během druhé světové války. Ve své druhé roli se věnuje podpoře malých izraelských firem, jejichž prostřednictvím přibližuje „duši a ducha Izraele“. Setkání doplní dialog a překlad z angličtiny v podání Julia Müllera z centra Toledot. Vstupné dobrovolné. Více: www.malymehrin.cz

14. 4. 14.00

ŠTETL – Moravské náměstí před kinem Scala
Jom Ha-Šoa – veřejné čtení jmen obětí holocaustu

Den holocaustu a hrdinství, hebrejsky Jom ha-šoa ve ha-gvura (יום הזיכרון לשואה ולגבורה) je dnem, kdy si prostřednictvím vzpomínkových obřadů připomínáme památku obětí holocaustu. Jeho datum bylo stanoveno v návaznosti na termín zahájení povstání ve varšavském ghettu 14. nisanu/19. dubna 1943. Projekt zastřešuje Institut Tereziňské iniciativy. Více: www.stetl.cz

14. 4. 16.00

Webinář Zoom: Teaching with Testimony from the Second Generation and Beyond
Florida Holocaust Museum, židovské muzeum Mehrin a Centropa představí strategie, jak v amerických i evropských třídách efektivně pracovat se svědectvími potomků přeživších holocaustu z řad druhé a třetí generace. Upozorňujeme, že celý vzdělávací blok bude veden online v anglickém jazyce. Účastníci obdrží certifikát o absolvování programu. Více: www.malymehrin.cz

18. 4. 19.00

ŠTETL – Vila Wittal, Hroznová 39

International House Museum Days 2026 ve vile Wittal: V rytmu swingu

Přijďte si užít atmosféru meziválečné elegance, hudbu a tanec v prostoru historické vily. Večer doprovází DJ Peter s pečlivě vybranými swingovými klenoty z gramofonových desek. Součástí programu bude také ochutnávka košer vína. Akce se koná

ve spolupráci s Muzeem města Brna. Více: www.stetl.cz

19. 4. 10.00

ŠTETL – Vila Wittal, Hroznová 39

International House Museum Days 2026 ve vile Wittal: Brigáda a workshop

Přijďte nám pomoci s jarní revitalizací zahrady vily Wittal. Po práci na čerstvém vzduchu bude následovat společné neformální grilování. Vlastní nářadí (hrábě, lopaty, pilky, nůžky apod.) i pracovní rukavice jsou vítány. Pokud chcete, vezměte s sebou také něco malého na gril. Více: www.stetl.cz

19. 4. 19.00

ŠTETL – Vila Wittal, Hroznová 39

International House Museum Days 2026 ve vile Wittal: Komentovaná prohlídka vily

Zveme vás na netradiční večerní prohlídku vily Wittal a skleničku košer vína s badatelem Michalem Doleželem! Nenechte si ujít jedinečnou příležitost nahlédnout do autentického interiéru architektonicky cenné stavby s nautickými prvky a promyšlenou dispozicí ještě před plánovanou rekonstrukcí. Více: www.stetl.cz

20. 4. 18.00

Malý Mehrin, Vídeňská 14

Rabi Löw a Golem: Příběh, který začal na Moravě

Přednáška představí osobnost Jehudy Levyho ben Becalela, známého jako Maharal či rabi Löw, jednoho z nejvýznamnějších židovských myslitelů spojených s českými zeměmi. Zaměří se zejména na jeho působení na Moravě, kde v letech 1553–1573 zastával úřad zemského rabína a významně ovlivnil organizaci židovských obcí i rozvoj vzdělávání. Historička Dana Vedra přiblíží také jeho intelektuální odkaz a okolnosti vzniku legendy o Golemovi, která se s jeho osobností začala spojovat až později. Vstupné dobrovolné. Více: www.malymehrin.cz

25. 4. 19.00

Divadlo Husa na provázku, Zelný trh 294

Satan v Goraji

Společnost vyděšená a rozdělená množstvím krizí, staré pořádky se rozpadají před očima, na obzoru se rýsují bouřkové mraky. Přicházející zlo je sice rovnocenným soupeřem dobra, ale má mnohem větší fanouškovskou základnu. Za jakých okolností jsme schopni uvěřit pověrám, bludům, lžím? Co stačí k tomu, abychom podlehlí vlastnímu strachu? Režie: Janusz Klimsza. Další termín: 26. 4. Více: www.provazek.cz

29. 4. 18.00

Malý Mehrin, Vídeňská 14

Příběhy lidskosti (Spravedliví mezi národy na Moravě)

Večer na téma Češi spravedliví mezi národy představí příběhy zachránců i zachráněných se zvláštním důrazem na moravský region. Přednáší Martin Hemelík. Vstupné dobrovolné. Více: www.malymehrin.cz

30. 4. 19.00

ŠTETL – Vila Löw-Beer, Drobného 297

NIŠMA – uvedení nového alba Noch a Glezl Vajn

Klezmerové trio představí své debutové album Noch a Glezl Vajn (*Ještě jednu sklenku vína*), které zachycuje energii i citlivost jeho živých vystoupení. Deska nabízí pestrý průřez židovskou hudbou – od živelných klezmerových tanců přes sefardské písně až po tklivé chasidské melodie. Více: www.stetl.cz

PLZEŇ

12. 4. 15.00

Rabínský dům, Palackého 3, Plzeň

Židovské obce v Čechách a na Moravě ve 20. století

Přednášející Tomáš Kraus se zaměří na vztahy mezi židovským a většinovým obyvatelstvem a připomene významné historické události a osobnosti, které ovlivnily dějiny židovských obcí v regionu. Více: www.zoplzen.cz

14. 4. 16.00

Rabínský dům, Palackého 3, Plzeň

Hebrejská písmena

Přednáška Věry Tydlitátové se zaměří na hebrejské písmo jako nositele hlubších významů. Více: www.zoplzen.cz

26. 4. 16.00

Rabínský dům, Palackého 3, Plzeň

Kabala pro každého

Mgr. Michael Nosek, Th.D., se již delší dobu zabývá problematikou židovské mystiky, studiem pramenů a interpretací velmi složitých kabalistických textů. Čtvrtá přednáška z cyklu věnovaného kabale je otevřená i novým posluchačům bez předchozí zkušenosti. Více: www.zoplzen.cz

TEREZÍN

5. 3.–31. 5.

Památník Terezín – předsálí kinosálu Malé pevnosti

Zvi Tolkovsky / Básník v ghettu

Výstava představuje díla světoznámého izraelského malíře Zviho Tolkovského, emeritního profesora Akademie Bezalel v Jeruzalémě, inspirovaná četbou terezínských deníků Pavla Fischla z let 1941–1943. Více: www.pamatnik-terezin.cz

2. 4.–31. 5.

Památník Terezín – předsálí kina Muzea ghetta

Rabín PhDr. Richard Feder (1875–1970)

Dokumentární výstava přibližuje život a odkaz Richarda Federa (1875–1970), významného rabína, jehož osud je spojen s Terezínem i poválečnou obnovou židovského života v Československu. Více: www.pamatnik-terezin.cz

OyKay.tv Afikoman

Sledujte a podpořte nás na oykay.tv, nebo bankovním účtu:

Charoset / חרוסת

Sladká směs podávaná během pesachového sederu symbolizuje maltu, kterou podle tradice používali otroci v Egyptě.

Ingredience:

- 300 g vlašských ořechů
- 1 oloupané jablko
- moučkový cukr (podle chuti)
- trochu medu
- šťáva ze dvou pomerančů
- sherry brandy
- sladké červené víno

Postup:

1. Vlašské ořechy nasekejte najemno (nebo krátce rozmixujte, aby zůstala lehce hrubší struktura) a nastrojte jablko.
2. Smíchejte a přidejte moučkový cukr a med podle chuti a dobře promíchejte.
3. Přilijte čerstvou pomerančovou šťávu a malé množství sherry brandy.
4. Nakonec přidejte trochu sladkého červeného vína, aby směs získala vláčnou, pastovitou konzistenci.
5. Vše důkladně promíchejte a nechte alespoň hodinu odležet, aby se chutě propojily.

AUTORKA RECEPTU A ILUSTRAČNÍ KRESBY

RONI ABRAMSON

Doporučený playlist:

Noam Bettan: Michelle

maskil

VĚSTNÍK MASKIL – registrace MK ČR č. E 14877.
Vydává židovská kongregace Bejt Simcha,
přidružený člen Federace židovských obcí v ČR,
Maiselova 18, 110 00 Praha 1,
IČO: 61385735.

Maskil vychází za laskavé podpory Ministerstva
kultury ČR, Nadačního fondu obětem holocaustu
(NFOH) a Evropské unie progresivního judaismu.

Podpořte časopis MASKIL!

Číslo účtu: 86-8959560207/0100

Variabilní symbol: 03

ŠÉFREDAKTORKA: Radka Lím Labendz

REDAKCE: Michal Spevák, Lubor Falteisek,
Jana Hanušková, Jasmin Carmel,
Anna Marie Vančurová.

REDAKČNÍ RADA: Jan Fingerland, Fedor Gál,
Tomáš Novotný, Pavlína Šulcová, Martin Šmok,
Pavel Vrátný

KOREKTURY: Luďěk Skok.

GRAFICKÁ ÚPRAVA A SAZBA: Studio Designiq.

TISK: GRAFOTECHNA PLUS, s. r. o.

ISSN: 2570-6373 | E-MAIL: redakce@maskil.cz

Uzávěrka tohoto čísla 25. 3. 2026.

